

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра банківської справи

Допущено до захисту
Завідувач кафедри _____ Л.В. Жердецька
“ ____ ” _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 072
«Фінанси, банківська справа та страхування»
за освітньо - професійною програмою
«Міжнародний банківський бізнес»
на тему:
«Оцінювання фінансової стійкості банків: міжнародні та національні особливості»

Виконавець: студента 4 курсу, групи 8
Центру заочної форми навчання
Кроплес Євген Павлович
Науковий керівник: д.е.н., професор
Коваленко Вікторія Володимирівна

ОДЕСА - 2024

АНОТАЦІЯ

Кроплес Є.П. «Оцінювання фінансової стійкості банків: міжнародні та національні особливості».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування» – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2024.

У роботі узагальнюються особливості використання методів та інструментів для оцінювання фінансової стійкості банків.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних та методичних підходів щодо визначення міжнародних та національних особливостей оцінювання фінансової стійкості банків, визначення підходів їх удосконалення.

У роботі розкрито сутнісну характеристику та чинники, що впливають на фінансову стійкість банків; охарактеризовано нормативне та методичне забезпечення оцінювання фінансової стійкості банків з урахуванням міжнародних та національних особливостей; проаналізовано чинники, що впливають на рівень фінансової стійкості банків; надано аналіз індикаторів фінансової стійкості банків України; оцінено рівень фінансової стійкості за їх рейтинговою оцінкою; проведено огляд світового досвіду використання системи оцінки SREP; визначено місце макропруденційної політики у забезпеченні фінансової стійкості банків.

На основі проведеного аналізу автором зроблені висновки, що для підтримки сталого розвитку банківської системи за необхідне є використання методик оцінювання фінансової стійкості банків, які б дозволяли спрогнозувати наявні проблеми для їх нейтралізації та раннього попередження.

Під час дослідження використовувалися наступні загальнонаукові та спеціальні методи як: методи синтезу та аналізу, індукції та дедукції, абстрагування, узагальнення, аналогії, систематизації, класифікації, коефіцієнтного аналізу, порівняння.

Ключові слова: банк, фінансова стійкість, економічні нормативи, індикатори, макропруденційна політика, ризики, фінансова стабільність, оцінювання.

ANNOTATION

Kroples E.P. "Assessment of financial stability of banks: international and national features."

Qualification work for obtaining a bachelor's degree in the specialty "Finance, banking and insurance" - Odesa National University of Economics. - Odesa, 2024.

The work summarizes the peculiarities of the use of methods and tools for assessing the financial stability of banks.

The purpose of the qualification work is the substantiation of theoretical and methodological approaches to the determination of international and national features of assessing the financial stability of banks, determination of approaches to their improvement.

The work reveals the essential characteristics and factors affecting the financial stability of banks; normative and methodical support for assessing the financial stability of banks is characterized, taking into account international and national characteristics; the factors affecting the level of financial stability of banks were analyzed; an analysis of financial stability indicators of Ukrainian banks is provided; the level of financial stability was assessed according to their rating; a review of the world experience of using the SREP assessment system was conducted; the place of macroprudential policy in ensuring the financial stability of banks is defined.

On the basis of the analysis conducted by the author, the conclusions were drawn that in order to support the sustainable development of the banking system, it is necessary to use methods for assessing the financial stability of banks, which would allow predicting existing problems for their neutralization and early warning.

Key words: bank, financial stability, economic standards, indicators, macroprudential policy, risks, financial stability, evaluation.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВ	6
1.1. Сутнісна характеристика та чинники, що впливають на фінансову стійкість банків ...	6
1.2. Нормативно-правова та інформаційно-аналітична база для оцінювання фінансової стійкості банків.....	13
Висновки до розділу 1.....	22
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ	23
2.1. Аналіз впливу факторів на фінансову стійкість банків	23
2.2. Аналіз індикаторів фінансової стійкості банків України.....	29
2.3. Оцінювання конкурентної позиції банків як індикатора фінансової стійкості.....	36
Висновки до розділу 2.....	42
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВ	44
3.1. Світовий досвід використання системи оцінки SREP	44
3.2. Макропруденційна політика у забезпеченні фінансової стійкості банків.....	52
Висновки до розділу 3.....	61
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	67
ДОДАТКИ	77

ВСТУП

Безперечним досягненням вітчизняної банківської системи є те, що за роки незалежності України, вона у повному обсязі виконує свої функції щодо підтримки економіки держави. Незважаючи на те, що в останні роки банки стикаються із загрозами такими як пандемія COVID-19, повномасштабне вторгнення воєнної РФ в Україну, сплески диспропорцій в економіці, недовіра до банків з боку населення, за допомогою запровадження дієвих заходів щодо підтримки їх фінансової стійкості, вони долають ці труднощі. Проте, це надає негативний відбиток на їх ресурсне забезпечення та прибутковість діяльності.

Тривала невизначеність макроекономічного та мега- середовища також дає свій відбиток на стан власного капіталу банків.

Також слід відзначити, що зовнішнє оточення банків вимагає від утримувати конкурентні позиції на ринку та формувати дієву стратегію щодо утримання власної фінансової стійкості. З огляду на вище зазначене вважаємо, що тем обраної кваліфікаційної роботи є актуальною.

Питанням щодо визначення процесу забезпечення фінансової стійкості банків присвячено наукові праці М. Зверякова, О. Зверякова, В. Варцаби, О. Вовчак, О. Дзюблюка, Л. Жердецької, В. Коваленко, К. Корженко, О. Сергєєвої, О. Шевцової, І. Школьник, О. Яременко та багатьох інших.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних та методичних підходів щодо визначення міжнародних та національних особливостей оцінювання фінансової стійкості банків, визначення підходів їх удосконалення.

Відповідно до поставленої мети, *завданнями дослідження є:*

- розкрити сутнісну характеристику та чинники, що впливають на фінансову стійкість банків;

- охарактеризувати нормативне та методичне забезпечення оцінювання фінансової стійкості банків з урахуванням міжнародних та національних особливостей;
- проаналізувати чинники, що впливають на рівень фінансової стійкості банків;
- надати аналіз індикаторів фінансової стійкості банків України;
- оцінити рівень фінансової стійкості за їх рейтинговою оцінкою;
- провести огляд світового досвіду використання системи оцінки SREP;
- визначити місце макропруденційної політики у забезпеченні фінансової стійкості банків.

Об'єктом дослідження є міжнародні та національні стандарти оцінювання фінансової стійкості банків.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти оцінювання фінансової стійкості банків з урахуванням міжнародних та національних особливостей.

Методи дослідження. У роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження такі як: методи синтезу та аналізу, індукції та дедукції, абстрагування, узагальнення, аналогії, систематизації, класифікації, коефіцієнтного аналізу, порівняння.

Інформаційну базу дослідження складають наукові публікації провідних фахівців у сфері банківської справи, статистичні та аналітичні матеріали, Національного банку України, Базельського комітету з питань банківського нагляду, Світового банку, Міжнародного валютного фонду, фінансова звітність банків, положення законодавчих та нормативно-правових актів щодо функціонування банків, дані інформаційно-аналітичних видань, ресурси мережі Інтернет.

Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатку. Містить 18 таблиць, 29 рисунків, список використаних джерел із 93 найменувань та 1 додатку.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВ

1.1. Сутнісна характеристика та чинники, що впливають на фінансову стійкість банків

Фінансова стійкість банків завжди залишається об'єктом наукових досліджень. Зміна ситуації, які відбувається як на світовому, так і на вітчизняному фінансовому ринку, вимагає ретельного аналізу підходів щодо оцінювання фінансової стійкості банків. Зазначене актуалізується прийняттям нових правил та норм ведення банківського бізнесу міжнародними наглядовими органами.

Слід відзначити, що у таких умовах змінюються і підходи до визначення сутності фінансової стійкості. Основні аспекти фінансової стійкості банків проаналізовані в наукових працях таких дослідників як В. Вовк [1], О. Дзюблюка [2], Ж. Довгань [3], Л. Домбровської [4], О. Шевцової [5], Д. Завадської [6], В. Коваленко [7] та багатьох інших.

В цілому, слід відзначити, що дослідники розглядають фінансову стійкість за двома напрямками: фінансова стійкість банків та фінансова стійкість банківської системи в цілому. Тому, ми також проаналізуємо дефініцію «фінансова стійкість» за цим же алгоритмом.

Таблиця 1.1

Трактування дефініції «фінансова стійкість банків»

№ пор	Автор	Характеристика
1.	В. Варцаба	«якісна характеристика фінансового стану банку, що визначається достатністю, збалансованістю та оптимальним співвідношенням банківських ресурсів і активів за умови підтримання на достатньому рівні ліквідності, платоспроможності, зростання прибутку та мінімізації ризиків» [8, с. 311] .

Продовження табл. 1.1

№ пор	Автор	Характеристика
2.	Н. Шелудько	«динамічна характеристика банку як системи, здатної трансформувати ресурси та ризики в систему, яка адекватно виконує свої функції (з максимальною ефективністю та мінімальним ризиком), здатна протистояти зовнішні та внутрішні фактори» [9, с. 48-50].
3.	С. Святко та Р. Міллер	«як складову характеристику фінансової стабільності, його надійності, показниками якої є капітальна стійкість, ліквідність, прибутковість та ризик банку» [10, с. 49] .
4.	М. Зверяков, В. Коваленко, О. Сергєєва	«спроможність окремих банків утримувати платоспроможність, ліквідність і адекватність капіталу на рівні, який є безпечним для їх діяльності, а критерієм оцінки фінансової стійкості є критичні значення зазначених показників» [11] .
5.	О. Кононенко	«стійкість банку представляє собою якісну характеристику, що визначає її розвиток, здатний реалізувати свою сутність та призначення в економіці [12]
6.	Ж Довгань	«здатність банку функціонувати, реалізовувати свої цілі й завдання, виконувати обов'язки перед клієнтами в умовах настання економічних шоків та кризових явищ» [13] .
7.	Трактування НБУ	«стан банку, який характеризується збалансованістю фінансових потоків, достатністю коштів для підтримки своєї платоспроможності та ліквідності, а також рентабельною діяльністю» [14] .

Джерело: систематизовано автором за матеріалами [8-14]

Далі розглянемо наукові підходи до визначення дефініції «фінансова стійкість банківської системи» (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Трактування поняття фінансова стійкість банківської системи

№ пор	Автор	Характеристика
1.	Коваленко В.	«здатність банківської системи у динамічних умовах ринкового середовища протистояти дії негативних зовнішніх та внутрішніх факторів, забезпечувати надійність збереження та повернення вкладів юридичних і фізичних осіб, захищати інтереси акціонерів та своєчасно виконувати власні зобов'язання з метою забезпечення фінансової безпеки держави» [7, с. 8] .
2.	Васькович І.	«якісна й кількісна характеристика здатності системи трансформувати банківські ресурси та з максимальною ефективністю й мінімальним ризиком виконувати свої функції, витримуючи вплив зовнішніх і внутрішніх факторів» [15] .
3.	Волкова Н. І.	«якісна та кількісна характеристикою, завдяки якій забезпечується життєдіяльність та можливість розвитку всієї банківської системи, при цьому враховуючи фактори внутрішнього

		та зовнішнього впливу в умовах волатильного економічного середовища» [16, с. 22] .
4.	Папула О., Наконечна Н.	«здатність банківської системи протидіяти внутрішнім та зовнішнім загрозам, можливість відновлювати свій стан в короткій перспективі та утримувати рівень ризику в прийнятних допустимих межах [17, с. 63]

Джерело: систематизовано автором за матеріалами [7, 15-17]

Якщо розглядати класифікацію фінансової стійкості банків то існують різні підходи до неї. Одним із них є підхід запропонований В. Коваленко (рис. 1.1).

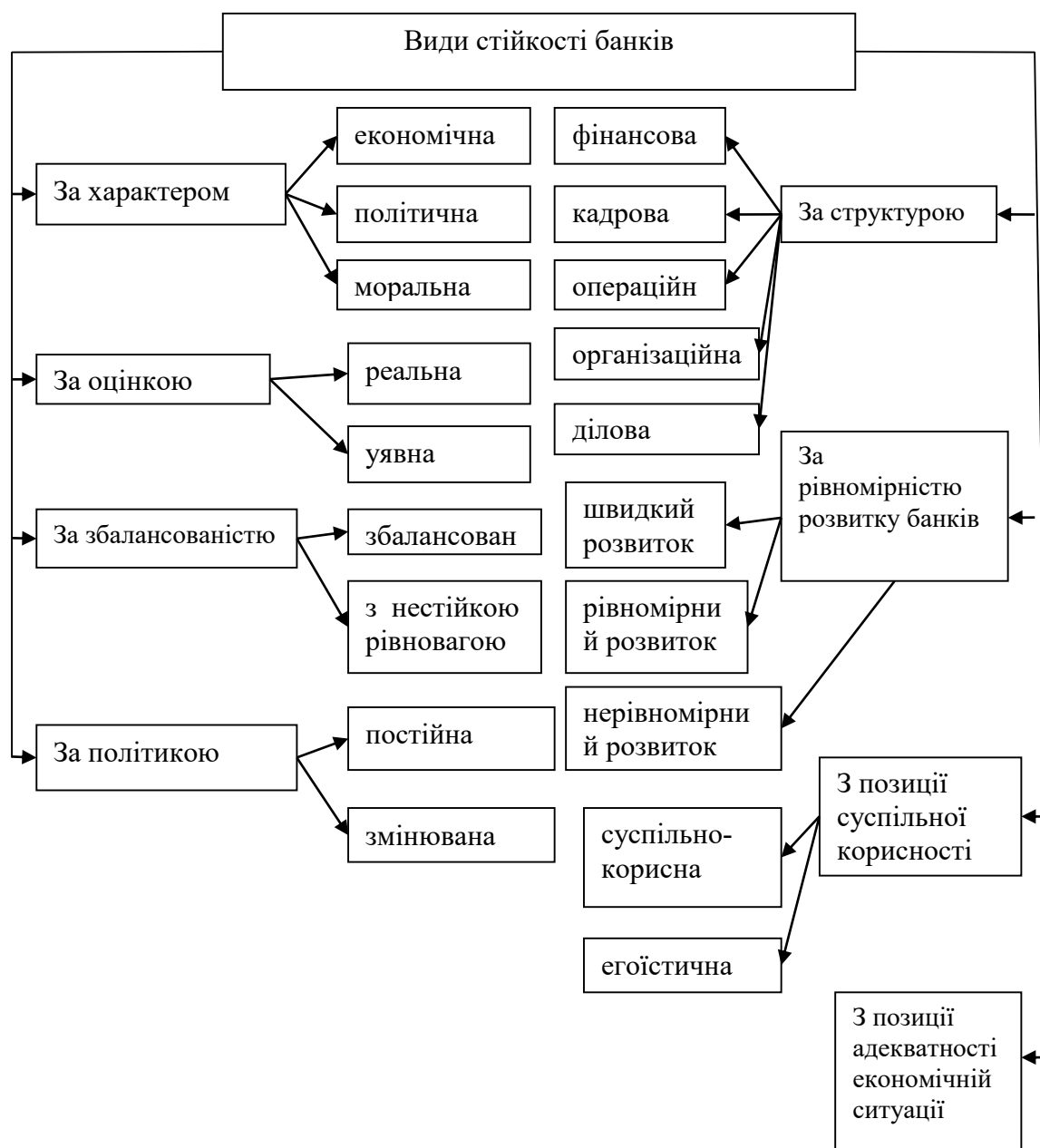

Рис. 1.1 . Класифікація видів стійкості банків

Джерело: [7, с. 9].

Слід звернути увагу на класифікацію стійкості банків, яка подана НБУ. Регулятор її поділяє на «нормальну – стабільна діяльністю банків, відсутність не платежів; нестійкий фінансовий стан – затримка платежів, низький рівень рентабельності; кризовий фінансовий стан – систематичні неплатежі, наявність простроченої заборгованості, виникнення процедури банкрутства» [18].

Заслуговує на увагу виокремлені види стійкості М. Зверяковим, «...як стійкість системи управління ризиками, стійкість пропозиції банківських послуг, стійкість власного капіталу, ресурсну стійкість. комерційну стійкість, організаційно-структурну стійкість, стійкість інформаційних систем та стійкість зовнішніх джерел фінансування» [11, с. 19] .

В залежності від виокремлених видів стійкості банків, проведемо аналіз чинників, які впливають на її рівень.

По-перше – це ресурсне забезпечення банківського бізнесу. Науковці розглядають ресурсну базу банків частіше щодо визначення особливостей окремих складових його зобов'язань. Л.О. Примосткою надано визначення зобов'язань «...як чужих грошей, тимчасово наданих їх власниками у розпорядження банківської установи на певних умовах» [19, с. 41] та вважається найбільш точним.

У визначенні, яке надає С. П. Прасолова [20, с. 36], більша увага приділена окремим видам ресурсів, що зорієнтовано на джерела їх отримання. Т. Андрейків, П. Сенищ та М. Сивуляк наголошують на необхідності «...постійного балансування між мінімізацією витрат банку та збільшенням обсягів до необхідного рівня як депозитних так і не депозитних зобов'язань» [21, с. 7]. При цьому В. Вовк наголошує, що «...рівень капіталізації банків є одним з основних факторів забезпечення фінансової стійкості. Управління фінансовою стійкістю має включати елементи управління капіталом та стратегічні напрями підвищення капіталізації банку» [22].

По-друге, С. Халатур виокремив найбільш суттєві загрози для функціонування всіх економічних агентів України загалом та банків зокрема у

сучасний період 2008-2023 рр., «... світову фінансову кризу 2008—2009 рр., наслідки якої були деструктивними для фінансово-кредитних систем всіх країн світу, а для відкритих та нестійких економік спостерігаються і зараз; пандемію COVID-19, що обумовила падіння економічної активності у всіх світових економіках та призвела до зменшення резервів більшості країн; обмежену агресію росії проти України 2014-2022 рр., що визначила значну втрату національного багатства, ще більше економічне падіння та зростання навантаження на бюджет; відкриту неспровоковану агресію росії проти України у 2022 році, яка призвела до прямих втрат національного багатства, падіння виробництва ВВП на понад 31,5 % (за оцінками НБУ), прискорену реструктуризацію економіки, погіршення соціальної ситуації та виникнення інших системних загроз» [40-41].

По-третє – це ідентифікація чинників, що створюють умови зовнішнього середовища по відношенню до банку, а саме – конкурентний характер цього середовища, особливо по відношенню до взаємодії з ринком банківських ресурсів.

По-четверте, це інтенсивність банківського кредитування. Зниження економічної активності суб'єктів економічної діяльності призвело до зменшення частки кредитів серед активних операцій банків. Впродовж дії воєнного стану в Україні, обсяги непрацюючих кредитів збільшилися через погіршення платоспроможності клієнтів банків та втрати майна, на придбання якого позичальники отримали кредити.

По-п'яте, коливання інфляції. Управління фінансовою стійкістю має відбуватися у стратегічному вимірі, тому аналіз інфляції, її прогноз складає базу розрахунків стратегічних показників. Відповідно до них визначається такий інструмент регулювання як облікова ставка НБУ.

В цілому, чинники впливу на фінансову стійкість можна поділити на екзогенні та ендогенні (рис. 1.2).

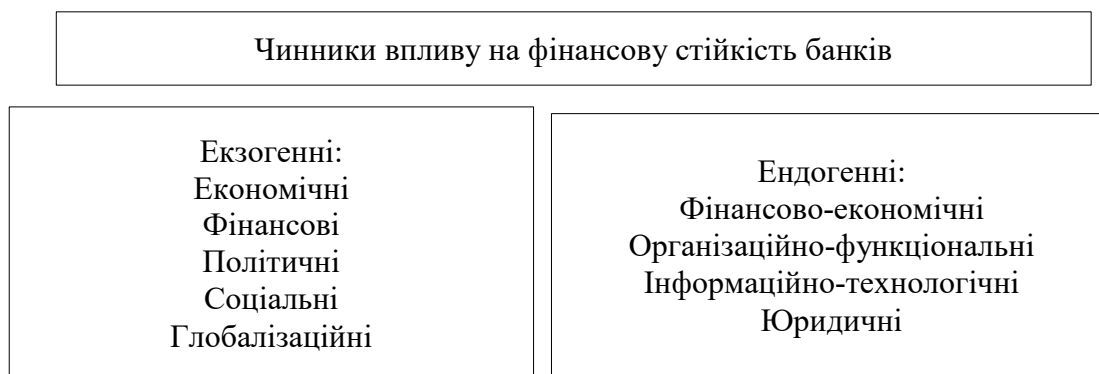

Рис. 1.2 Чинники, впливу на фінансову стійкість банків

Джерело: систематизовано автором за матеріалами [24, с. 139; 25, с. 122]

На сьогодні до головних чинників, які найбільше впливають на фінансову стійкість банків слід віднести:

- економічні та фінансові кризи;
- кредитний ризик – надмірний обсяг неплатоспроможних позик та недооцінений кредитний ризик можуть призвести до значних втрат для банку;
- ліквідність – нееквівалентна ліквідність може призвести до проблем у здійсненні платежів;
- зміни в інтересах клієнтів та їхня втрата довіри можуть призвести до втрати вкладів та клієнтів;
- зміни в банківському законодавстві та регулюванні можуть вплинути на умови діяльності банку та вимоги до фінансової стійкості;
- валютний ризик – зміни в обмінних курсах та економічні нестабільності на світовому ринку можуть вплинути на фінансову стійкість банку;
- репутаційний ризик – негативна публічність та репутаційні проблеми можуть вплинути на довіру клієнтів та інвесторів [24, с. 138-139].

В цілому із вище зазначеного, можна сформулювати систему забезпечення фінансової стійкості банків (рис. 1.3).

У цьому контексті слід звернути увагу на прийняту НБУ Стратегію під назвою «Фінансова фортеця», яка спрямована на нейтралізацію негативного впливу вторгнення росії, що вплинуло на умови функціонування фінансової системи [29].

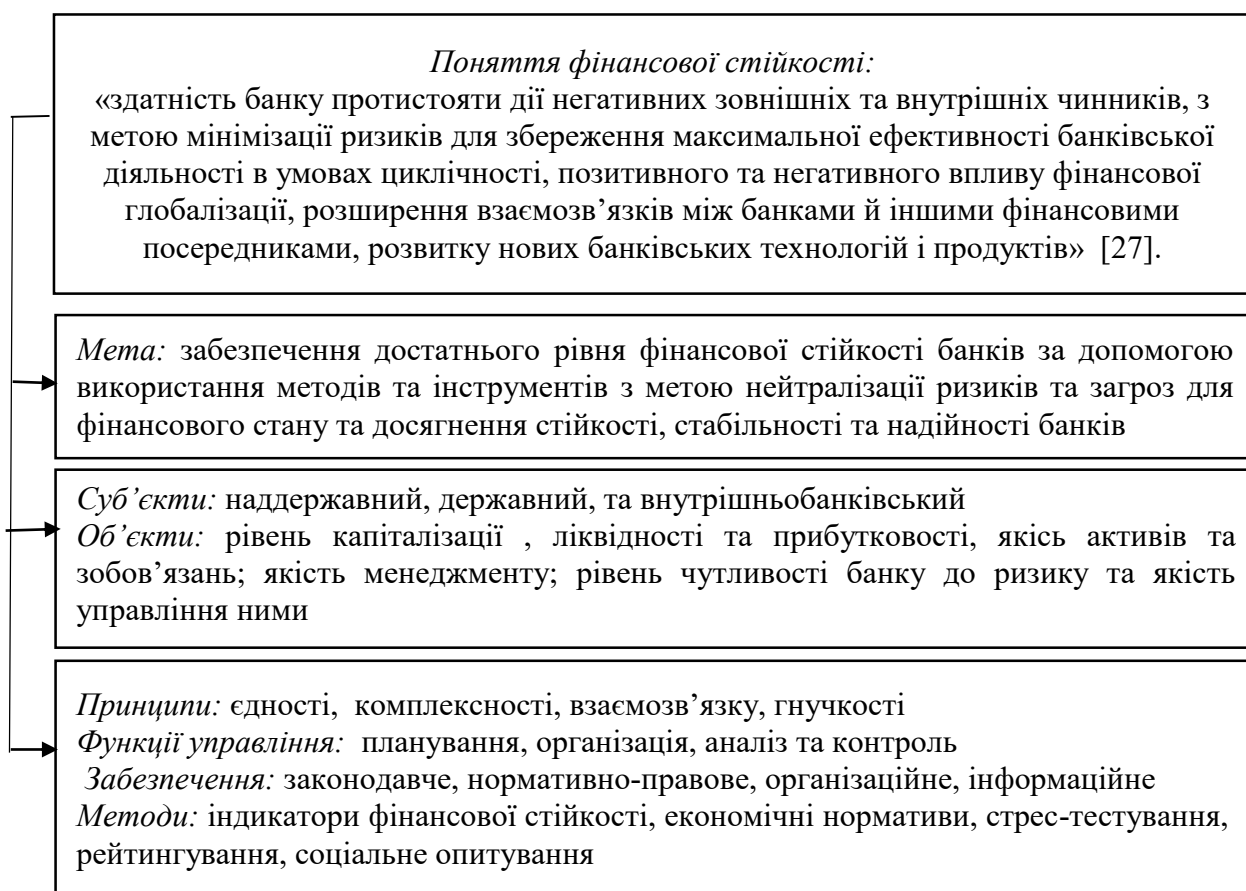

Рис. 1.3 Система забезпечення фінансової стійкості банків

Джерело: систематизовано автором за матеріалами [26-28].

Основні цілі стратегії охарактеризовано у таблиці 1.3.

Таблиця 1.3

Характеристика цілей Стратегії «Фінансова фортеця України»

Цілі	Характеристика
Перша ціль: «Стілка гривня»	«...розробленню стратегії повернення до інфляційного таргетування, валютної лібералізації та переходу до гнучкого обмінного курсу; поступовому послабленню та зняттю валютних обмежень; поступовому переходу до гнучкості обмінного курсу; поверненню фокусу монетарної політики на інфляцію» [29].
Друга ціль: «Фінансова стабільність»	«...збалансоване регулювання та нагляд, спрямовані на розвиток; стійка та спроможна банківська система; страховий ринок готовий підтримувати відновлення; небанківський фінансовий та платіжний ринок – прозорий та технологічний; надійна та стійка інфраструктура фінансового ринку» [29].

Продовження табл. 1.3

Цілі	Характеристика
Третя ціль: «Фінансова система працює на відновлення країни».	«...відповідальний фінансовий ринок; розвинений кредитний ринок; розвинений ринок страхових послуг; розвинена інфраструктура ринків капіталу; фінансово грамотне населення та підприємці» [29].
Четверта ціль: «Сучасні фінансові послуги»	«...фінансовий ринок – цифрова фортеця; Power banking 2.0 – відновлення інфраструктури на деокупованих територіях; технологічний розвиток фінансового ринку; стійкість, ефективність та клієнтоорієнтованість готівкового обігу; віртуальні активи та цифрові гроші НБУ – чітке регулювання для забезпечення монетарного суверенітету; цифрові фінансові послуги – частина цифрової країни» [29].
П'ята ціль: «Ефективний центральний банк»	«...голос НБУ – посилення комунікацій регулятора; розвиток інституційних відносин зі стейкхолдерами; міжнародна співпраця та обмін експертизою; європейська інтеграція фінансового сектору; ефективна операційна діяльність; цифрова трансформація НБУ; людський капітал – основний актив НБУ» [29].

Джерело: [29].

Представлена стратегія засвідчила, що НБУ прикладає усіх зусиль щодо забезпечення фінансової стійкості як банків та парабанківських фінансових установ.

1.2. Нормативно-правова та інформаційно-аналітична база для оцінювання фінансової стійкості банків

Підґрунтям для державного регулювання фінансової стійкості банків в Україні складають Закони України «Про Національний банк України» [<http://surl.li/agrxf>], «Про банки і банківську діяльність» [<http://surl.li/agkpz>], «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення механізмів регулювання банківської діяльності» [<http://surl.li/prjkgf>], «Кодекс України з процедур банкрутства» [<http://surl.li/aqvux>], Інструкція Національного Банку України «Про порядок регулювання діяльності банків в Україні» [<http://surl.li/evipf>], «Про здійснення банками фінансового моніторингу» [<http://surl.li/prjlx>] та інші нормативні акти.

Перш ніж розглянути національні підходи до оцінювання фінансової стійкості банків, розглянемо міжнародні стандарти. У міжнародних стандартах впершу чергу приділяється увага забезпеченню достатності капіталу як головного індикатору забезпечення фінансової стійкості банків.

Гармонізація стандартів банківського капіталу почалася більше ніж 30 років тому, коли на початку 1988 року Базельський комітет з банківського нагляду (BCBS) опублікував «Міжнародну конвергенцію вимірювання капіталу і стандартів капіталу» [30], який став відомий як Угода «Базель I». У той час, після латиноамериканської кризи суверенного боргу на початку 1980-х років, Базель I був першою спробою міжнародної гармонізації визначення банківського капіталу і суми капіталу, який банки повинні підтримувати.

Цей перший Базельський договір мав три цілі, відповідно до самого BCBS: забезпечити, щоб банки мали достатній капітал для покриття своїх ризиків; вирівняти конкурентні умови між міжнародними банками; сприяти порівнянню позицій капіталу банків [31, с. 18].

Однією зі слабких сторін Базеля I було те, що за усіма кредитами приватного сектору було присвоєно однакову вагу ризику та встановлені вимоги до нормативного значення капіталу. Це стимулювало банки зосередитися на більш ризикованих позиках, які мають більш високу очікувану прибутковість (арбітраж нормативного капіталу). Тому, запровадження у подальшому Базель II, було направлено на вирішення цієї проблеми.

Угода Базель II, «Міжнародна конвергенція виміру капіталу і стандартів капіталу - переглянута концепція» [32], була прийнята в червні 2004 р. і введена в дію в Європі з січня 2008 р. У введеному Базель II, основний акцент було зроблено на саморегулювання та ринкову дисципліну. Базель II побудований на визначенні трьох стовпів (рис. 1.4).

Базель II дозволив самим досвідченим банкам розробити внутрішні моделі оцінки ризиків для розрахунку необхідного обсягу капіталу для їх покриття, тим самим розв'язати проблему Базеля I, застосовуючи арбітраж регулятивного

капіталу. Однак можливість розробки власних моделей ризику призвела до того, що банки занижила оцінку ризиків у своїх кредитних портфелях і, відповідно, дозволило їм значно зменшити необхідні суми капіталу.

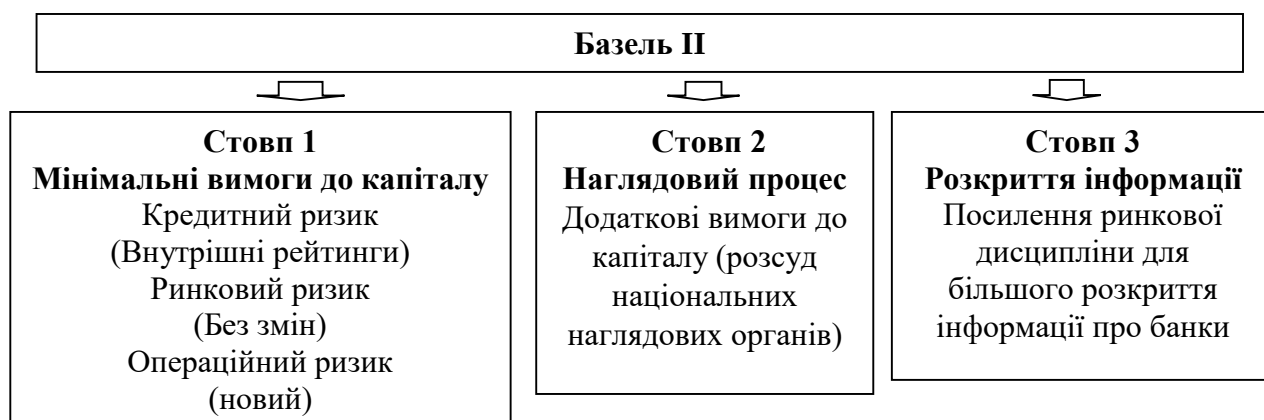

Рис. 1.4 Характеристика елементів Базель II

Джерело: [34, с. 39]

Після падіння Lehman Brothers у вересні 2008 р., за яким послідовно відбулася глобальна банківська криза як у США, так і в Європі, міжнародні банківські наглядові органи визнали, що рівні капіталів банків необхідно суттєво підвищити. Базель III від грудня 2010 р., «Базель III: глобальна нормативно-правова база для більш стійких банків та банківських систем» [34], передбачав вирішення цієї проблеми за рахунок звуження статей, які враховуються при розрахунку капіталу (зменшення використання гібридних боргових інструментів, що виконуються у складі капіталу) та за рахунок збільшення необхідних нормативів достатності капіталу.

Угода Базель III щодо завершення посткризових реформ, датована груднем 2017 р., багато в чому вирішує проблеми стимулювання, пов'язаних з мінімізацією банками розрахункових вагових коефіцієнтів ризику з використанням власних внутрішніх моделей, з метою мінімізації вимог до нормативного капіталу. Для пом'якшення цих стимулів, були визначені так звані мінімальні рівні: відсоток від стандартних вагових коефіцієнтів ризику, встановлених органами нагляду, нижче яких капітал не може бути [35].

У Європі Базель III був перетворений в законодавство, зокрема, шляхом прийняття в 2013 році «Положення про вимоги до капіталу (CRR)» та «Директиви про вимоги до капіталу». Більше того, внаслідок цього, в межах Європейського банківського союзу, було створено єдиний механізм нагляду (SSM), що розподіляє наглядові функції між Європейським центральним банком, а також єдиний механізм урегулювання нестабільності (SRM).

Угода Базель III щодо завершення посткризових реформ, датована груднем 2017 р., багато в чому вирішує проблеми стимулювання, пов'язаних з мінімізацією банками розрахункових вагових коефіцієнтів ризику з використанням власних внутрішніх моделей, з метою мінімізації вимог до нормативного капіталу. Для пом'якшення цих стимулів, були визначені так звані мінімальні рівні: відсоток від стандартних вагових коефіцієнтів ризику, встановлених органами нагляду, нижче яких капітал не може бути [35].

Базельський комітет з банківського нагляду прийняв рішення вводити мінімальні рівні поетапно протягом п'яти років. Початкові значення були введені з січня 2022 р. і встановлені на рівні 50 % стандартизованих вагових коефіцієнтів ризику, а потім будуть збільшуватися на 5 % щороку в період з 2022 по 2026 роки, поки не будуть встановлені на рівні 70 %, а потім остаточно збільшитися до 72,5 % в 2027 р. [37].

Відповідно до Базель III найбільш важливою вимогою є достатність капіталу, яка залежить від обсягу активів, зважених на ризик (RWA). Однак питання про те, як слід розраховувати RWA, ніколи не регулювався всебічно ні в одній із Базельських угод. Банки можуть або застосовувати стандартизований підхід (SA) на основі ваг ризику, визначених наглядовими органами або визнаними рейтинговими агентствами, або використовувати модель, засновану на внутрішніх рейтингах (IRB), яка дозволяє самим банкам встановлювати свої власні критерії зважування ризику. На практиці це означає, що банки можуть мати прямий вплив на кінцевий рівень необхідного регулятивного капіталу. Як зазначають В. Ле Лесле та С. Аврамова, «...важко знайти кращий стимул для гри

в такий процес розрахунку» [18]. The Economist «DIY Capital» назвав отриманий капітал IRB «капіталом для самостійного будівництва» [39]. Базель IV спрямований на вирішення цієї проблеми за рахунок «відновлення довіри до розрахунку RWA і поліпшення порівнянності показників достатності капіталу банків» [38].

Базель IV містить чотири основних нововведень. По-перше, використання IRB для розрахунку кредитного ризику було виключено у зв'язку з певними типовими ризиками. До капіталу дозволений лише SA. У свою чергу, ваговий коефіцієнт ризиків для банків та інших фінансових інститутів, а також окремих корпорацій не слід оцінювати з використанням розширеного IRB, в той час як базові зміни IRB дозволено.

По-друге, через високого рівня непередбачуваності операційного ризику єдиний метод кількісної оцінки такого ризику - це використання SA. В цьому аспекті внутрішні моделі були визнані занадто ненадійними [38]. Безумовно, SA може підвищити порівнянність між фінансовими установами та рівні умови в цьому відношенні. З іншого боку, з огляду на величезні відмінності між сучасними моделями банківського бізнесу, це може завдати шкоди деяким з них, наві'язуючи політику «єдиного розміру для всіх».

Третє нововведення доповнює структуру адекватності капіталу, яка залежить від ризику. Для глобальних системно-важливих банків (G-SIB) новою вимогою є незалежність від ризику. Він встановлює спеціальний додатковий коефіцієнт левериджу для G-SIB, «щоб підтримувати відносні стимули, що забезпечуються як (зваженими з урахуванням ризику, так і незалежними від ризику) обмеженнями капіталу» [40].

Четверта вимога, яку включено до пакету Базель IV, є впровадження мінімального рівня вимог до капіталу, що розраховується за внутрішніми моделями. Це фіксований рівень для всіх RWA, розрахований з використанням SA, нижче якого кількість RWA на основі IRB не може бути знижена. Обраний поріг становить 72,5 % RWA, розрахованих за допомогою SA. Наприклад, якщо

банк використовує IRB для підрахунку своїх RWA, то підсумкова сума не може бути нижче 72,5 % RWA цього банку, розрахованих з використанням SA:

$$\text{Розрахунок на основі IRB} \geq 72,5\% \text{ розрахунку на основі SA} \quad (1)$$

Якщо розрахунок на основі IRB виявляється нижче 72,5 % розрахунку на основі SA, банк зобов'язаний використовувати 72,5 % результату на основі SA в якості суми RWA в процесі розрахунку необхідного регулятивного капіталу, який повинен зберігатися.

Щодо нормативно-правової бази, яка регламентує забезпечення фінансової стійкості банків на національному рівні, впершу чергу слід звернути увагу на ті заходи, які вжив регулятор спочатку повномасштабного вторгнення росії в Україну.

Введення воєнного стану в Україні від 24.02.2022 р., зумовило прийняття деяких нормативно-правових актів з метою підтримки фінансової стійкості банків, а саме: Закону України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» [41] на підставі Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [42]. Дані норми надали можливість НБУ здійснювати регулювання та нагляд за банками в надзвичайно складних і непередбачуваних умовах.

У свою чергу НБУ затвердив документ щодо регулювання банківської діяльності у цих умовах, а саме: «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» [43], «Про особливості підтримання ліквідності банків у період дії воєнного стану» [44], «Про деякі питання діяльності банків України та банківських груп» [45], «Про складання та подання фінансової звітності в період запровадження воєнного стану» [46], «Про використання банками хмарних послуг в умовах воєнного стану в Україні» [47], «Про діяльність банків у територіальних громадах, що розташовані в районі

проведення воєнних (бойових) дій або які перебувають в тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні)» [48] та інші.

На підставі даних документів, НБУ запровадив наступні заходи для забезпечення фінансової стійкості банків: «...тимчасова заборона здійснення розрахунків за кордоном з метою купівлі цінних паперів, акцій, облігацій та сплати брокерських послуг за цими операціями, що здійснюються з використанням карток, емітованих українськими банками; скасування обмеження на встановлення курсу, за яким банки можуть продавати готівкову іноземну валюту клієнтам (в умовах довоєнної практики курс продажу не мав відхилятися від офіційного більше, ніж на 10%), а також аналогічні обмеження на встановлення курсу, за яким банки списують з клієнтських рахунків гроші в гривні, за умови розрахунку гривневими картками за кордоном; зміна облікової ставки НБУ із 10% до 25%; тимчасове зменшення щомісячного ліміту на зняття за кордоном готівки з гривневих рахунків, відкритих в українських банках, зі 100 до 50 тис. грн. в еквіваленті; викуп НБУ військових облігацій» [49].

Загалом, оцінка фінансової стійкості банків відбувається на підставі «Положення про здійснення оцінки стійкості банків і банківської системи України» [50]. Оцінка проводиться виходячи з двох або трьох етапів (табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Етапи проведення оцінки фінансової стійкості банків

Етапи	Характеристика
Перший	«оцінка якості активів та прийнятності забезпечення за кредитними операціями, розрахунок нормативів достатності капіталу, а також з урахуванням коригувань фінансової звітності банку за звітний рік, здійснених згідно з вимогами інструкції «Про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України» [50; 51]
Другий	«екстраполяцію результатів оцінки якості активів банку та прийнятності забезпечення за кредитними операціями (за потреби), перевірка якості (достовірності) оцінки вартості майна (за потреби), розрахунок нормативів достатності капіталу з урахуванням екстраполяції та перевірки якості (достовірності) оцінки вартості майна» [50].

Продовження табл. 1.4

Етапи	Характеристика
Третій	«оцінювання передбачає проведення стрес-тестування за базовим та несприятливим макроекономічними сценаріями, розрахунок нормативів достатності капіталу з урахуванням стрес-тестування, визначення згідно з Технічним завданням необхідного рівня нормативів достатності капіталу банку, щодо якого НБУ прийняв рішення про проведення оцінки стійкості із застосуванням трьох етапів» [50] .

Джерело: складено автором за матеріалами: [50; 51]

НБУ запровадив «Спеціальний стандарт поширення даних Плюс» [52] . У стандарті представлені індикатори фінансової стійкості, а саме: «...співвідношення регулятивного капіталу 1 рівня до зважених на ризики активів; співвідношення регулятивного капіталу 1 рівня до активів; співвідношення недіючих кредитів (NPLs) без урахування резервів до капіталу; співвідношення недіючих кредитів до сукупних валових кредитів; норма прибутку на активи; співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань; ціни на житлову нерухомість (індекс цін на житло)» [52] .

Для оцінювання рівня фінансової стійкості банків НБУ з 1 жовтня 2020 р. застосовує єдину процедуру й методологію процесу наглядових перевірок та оцінки – SREP (Процес наглядової перевірки та оцінки) [53] .

Процес наглядової оцінки (SREP) представлено на рис. 1.5.

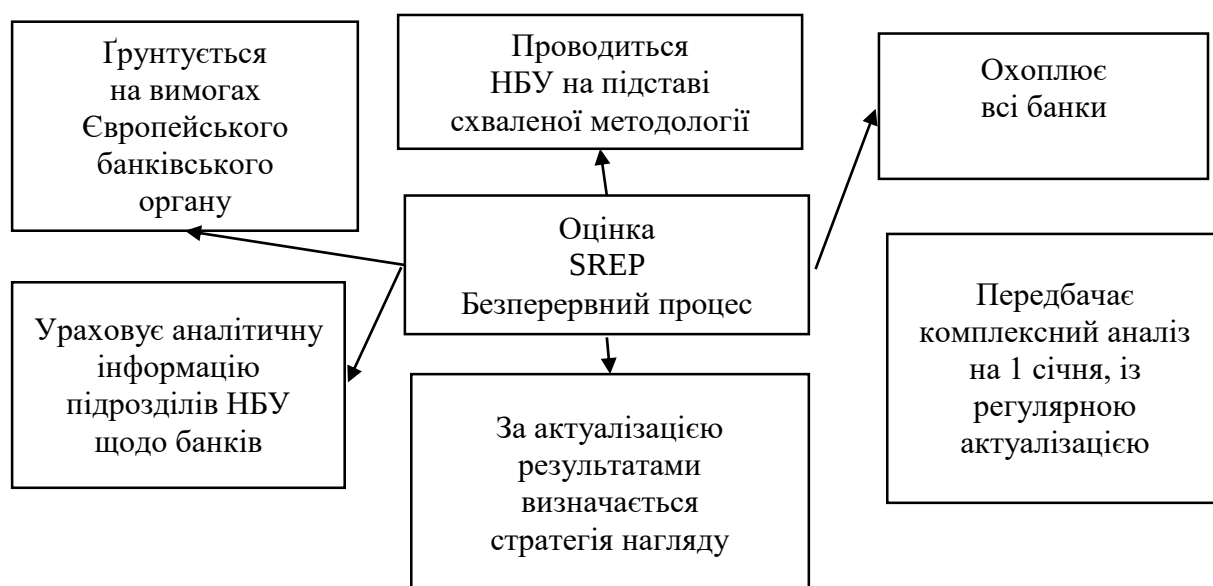

Рис. 1.4 Процес наглядової оцінки SREP

Джерело: [54].

НБУ запровадив процес оцінки достатності внутрішнього капіталу (ICAAP) [55]. Дана методика містить у собі «...проведення оцінки достатності внутрішнього капіталу за економічною та нормативною перспективами на прогностичний період; планування достатності внутрішнього капіталу; моніторинг достатності внутрішнього капіталу та складання управлінської звітності щодо достатності внутрішнього капіталу; оцінку банком процесу ICAAP; складання звіту щодо процесу оцінки достатності внутрішнього капіталу» [55].

Оцінка фінансової стійкості відбувається також на підставі стрес-тестування. Стрес-тестування передбачає: «оцінку показників діяльності банків або банківської системи; тестування впливу несприятливих подій на ці показники; визначення необхідних заходів для підвищення стійкості банків або банківської системи до подібних несприятливих подій» [56] .

Основні цілі проведення стрес-тестування подано на рисунку 1.5.

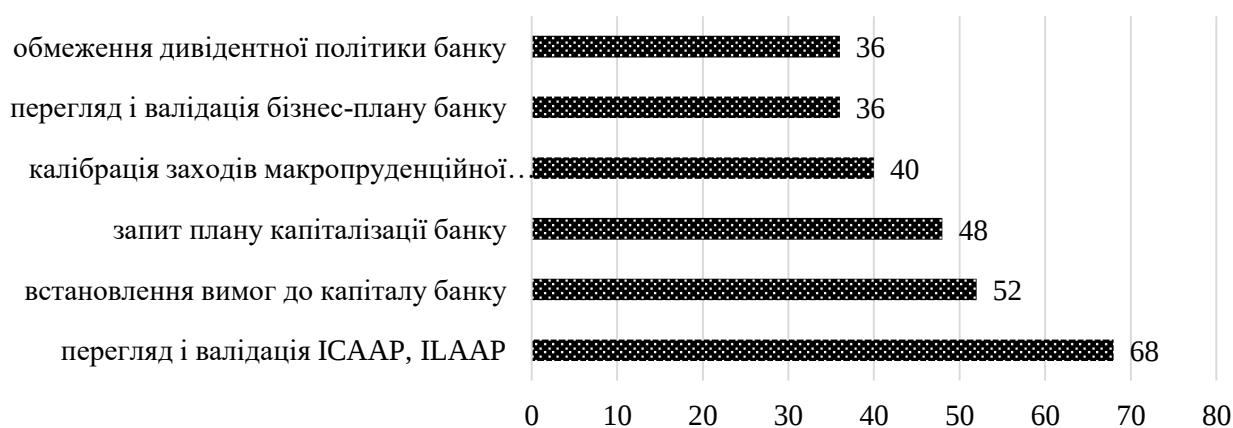

Рис. 1.5 Цілі проведення стрес-тестування банків

Джерело: [55].

За частотою проведення стрес-тестування відбувається раз в 1 рік, раз в 2 роки та раз в 3 роки.

Висновки до першого розділу

Розглянуто погляди науковців щодо поняття фінансової стійкості банку та виокремити наступні напрями: фінансова стійкість розглядається як індикатор забезпечення платоспроможності, ліквідності та достатності капіталу. Визначається як спроможність банків протистояти негативним чинникам зовнішнього та внутрішнього середовища з метою виконання власних цілей та саморозвитку.

Доведено, що фінансова стійкість банківської системи спрямована на підтримку життєздатності самих банків та забезпечення сприятливих умов для їх функціонування.

Розглянуто підходи до класифікації фінансової стійкості банків, а саме за видами стійкості, в залежності від стану функціонування банків, стійкість системи управління ризиками, стійкість пропозиції банківських послуг, стійкість власного капіталу, ресурсну стійкість, комерційну стійкість, організаційно-структурну стійкість, стійкість інформаційних систем та стійкість зовнішніх джерел фінансування.

Виокремлено основні загрози під час дії воєнного стану в Україні, які будуть впливати на фінансову стійкість банків, а саме: кредитний ризик, підвищення вимог до ліквідності, зростання валютного ризику, збільшення витрат на забезпечення фінансової безпеки та функціонування банку в умовах воєнного стану.

Сформовано систему забезпечення фінансової стійкості банків, яка складається з цілей, предмету, об'єкту, інструментів забезпечення.

Розглянуто нормативне та методичне забезпечення оцінювання фінансової стійкості банків. Охарактеризовано основні нормативні документи, що регламентують проведення оцінювання фінансової стійкості банків з урахуванням міжнародних та національних особливостей.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ

2.1. Аналіз впливу факторів на фінансову стійкість банків

На фінансову стійкість банків впливають такі чинники як достатність капіталу, якість активів, структура зобов'язань, рівень ризиків, на які наражаються банки, а також загальні тенденції макросередовища.

Впершу чергу визначимося з кількісним складом банків.

У 2023 році функціонувало 63 банка. За рік було ліквідовано чотири банки: АТ «Форвард», АТ «Айбокс», АТ «Конкорд» та АТ «Укрбудінвест Банк». Сумарна частка цих банків становила менше 1 % від активів платоспроможних банків. Тому їх виведення з ринку не позначилося на роботі банківського сектору [57].

У 2023 році відбулося зменшення кількості структурних підрозділів банків у порівнянні з 2020 роком на 2 тис. од. (рис. 2.1). При цьому зміни в бік зменшення прослідковуються за усіма групами банків за формами власності.

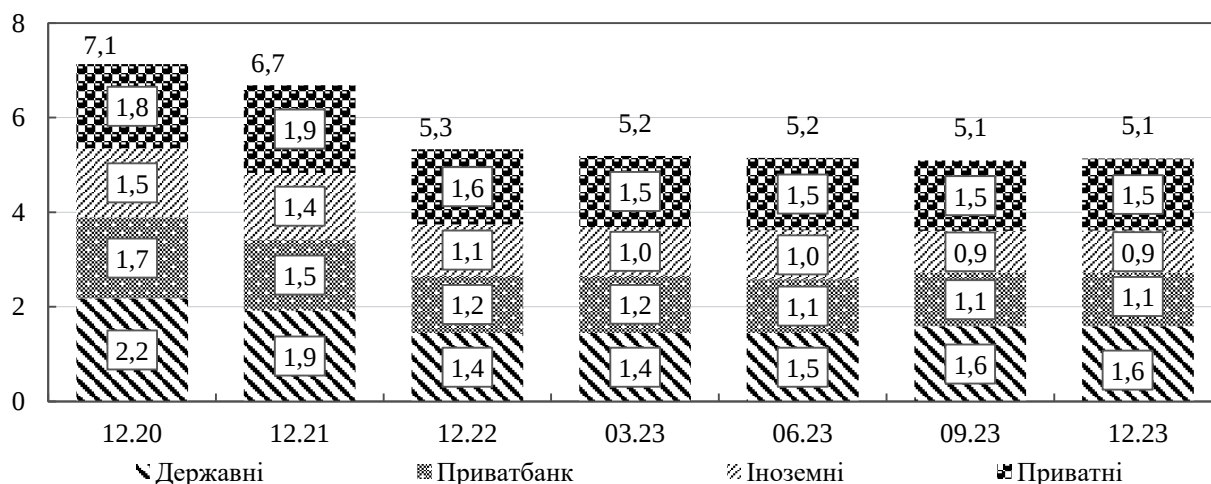

Рис. 2.1 Динаміка структурних підрозділів банків за період 2019-2023 рр., тис. од.

Джерело: складено автором за матеріалами [57]

Зазначене пов'язане з цифровізацією бізнес-процесів та закриття фізичних відділень.

Якщо розглядати зміну активів банків України, то слід відмітити, що у 2023 році вони склали 3308 млрд грн. У порівнянні з попереднім 2022 р. активи банків зросли на 592 млрд грн. При цьому, найбільший їх обсяг належить банкам з державною формою власності – 976 млрд грн., у тому числі АТ КБ «Приватбанк» належить 878 млрд грн. (рис. 2.2).

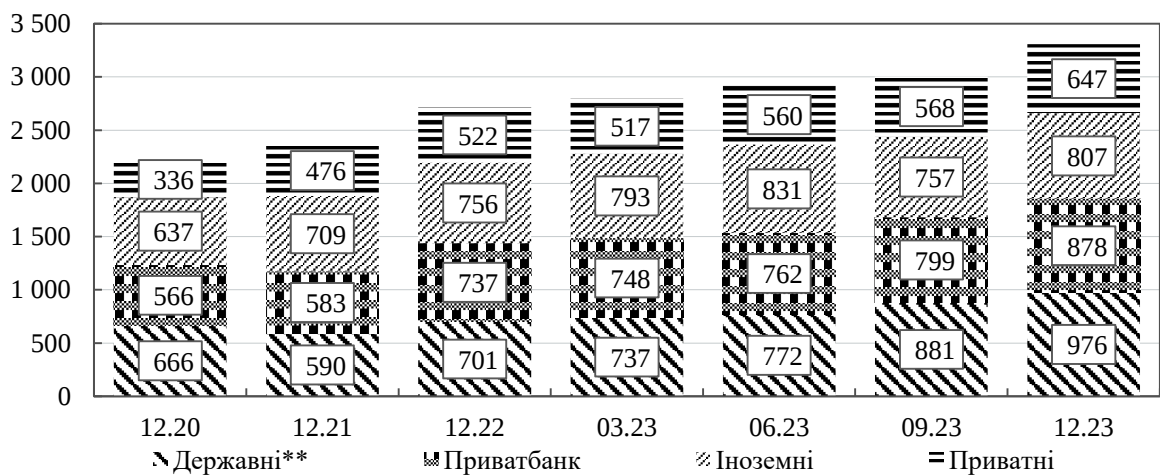

Рис. 2.2 Динаміка активів банків України за 2020-2023 рр., млрд грн.
Джерело: складено автором за матеріалами [57]

Обсяг чистих активів банків суттєво зріс у 2023 році на 11,1 % (рис. 2.3).

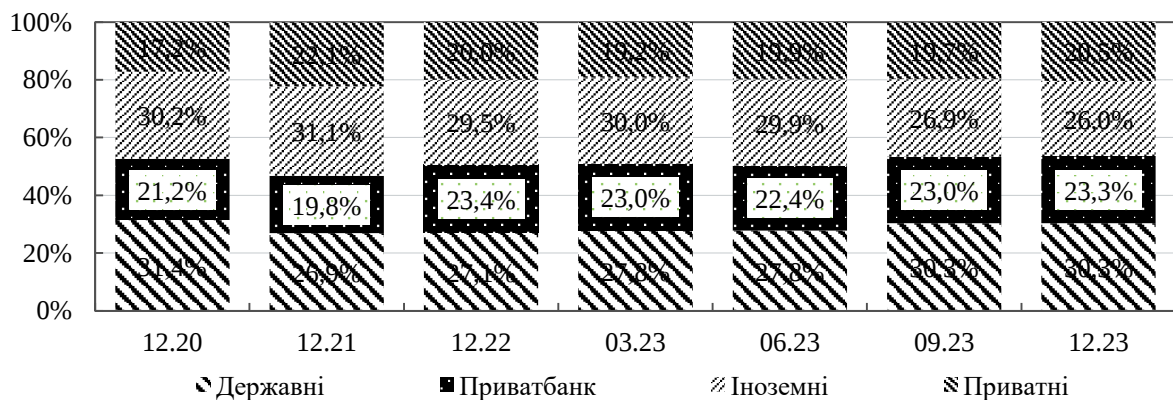

Рис. 2.3. Динаміка частки чистих активів банків України за період 2020-2023 рр., %

Джерело: складено автором за матеріалами [57]

Частка чистих активів державних банків у 2023 р. зросла на 0,3 % до 53,6 %. За рік вона підвищилася на 3,1 % передусім через перехід до цієї категорії АТ «Сенс Банк».

Розглядаючи динаміку чистих активів за групами банків в абсолютному вираженні, констатуємо той факт, що домінуючу позицію займають банки з державною часткою власності (рис. 2.4).

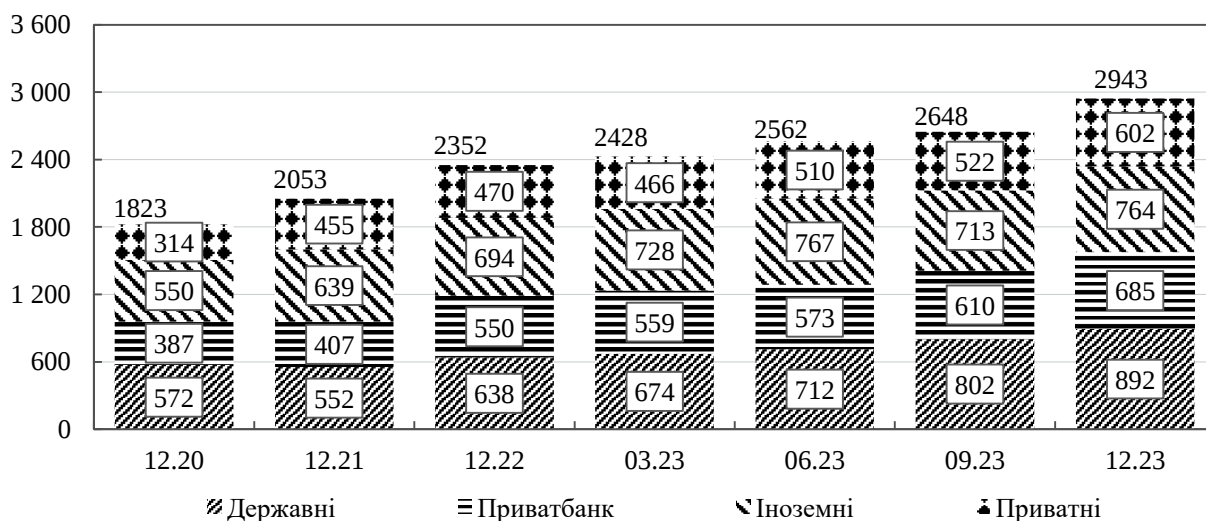

Рис. 2.4. Динаміка чистих активів банків за групами в абсолютному вираженні за період 2020-2023 р., млрд грн.

Джерело: складено автором за матеріалами [57]

Як свідчать дані рисунку 2.4, загальну сума чистих активів банківської системи у 2023 році склала 2943 млрд грн., що у порівнянні з 2022 роком збільшилося на 295 млрд грн. Тому, попри воєнний стан банки України працює на результат щодо підтримки фінансової стійкості.

Протягом 2023 р. найбільше зростали обсяги депозитних сертифікатів НБУ, зокрема запроваджених у квітні тримісячних, та ОВДП. За 2023 рік також значно зросли кошти банків на рахунках у НБУ через поетапне підвищення нормативів обов'язкового резервування за коштами клієнтів (рис. 2.5).

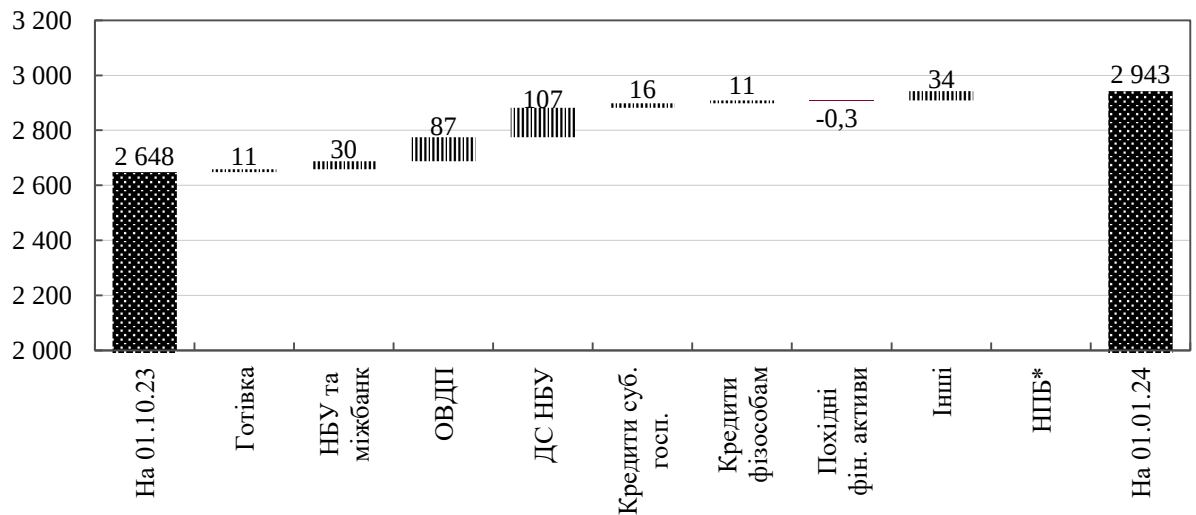

Рис. 2.5 Зміна чистих активів за складовими у 2023 р., млрд грн
Джерело: складено автором за матеріалами [57]

Надалі розглянемо структуру зобов'язань банків України (рис. 2.6).

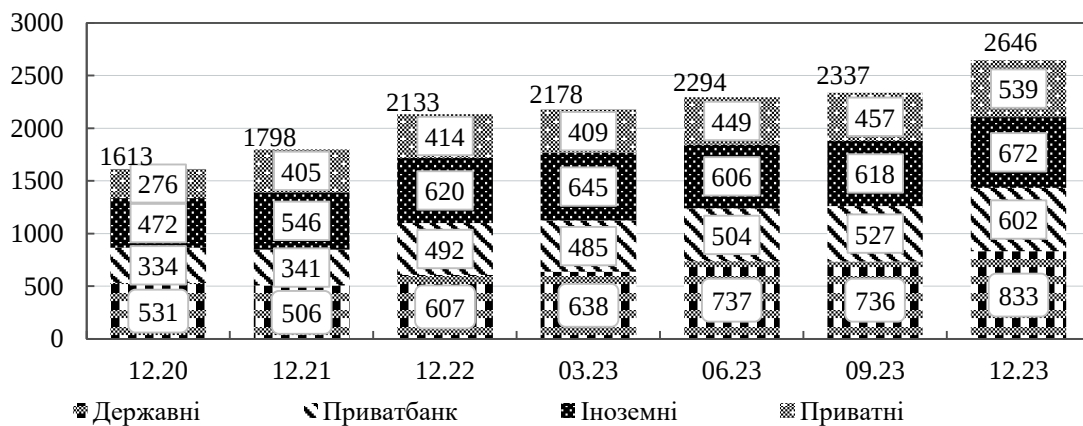

Рис. 2.6 Динаміка зобов'язань за групами банків за період 2020-2023 рр., млрд грн

Джерело: складено автором за матеріалами [57].

Як свідчать дані рисунку 2.6 обсяги зобов'язань банків у 2023 р. зросли на 13,2 % і перевищили показники 2022 року на 24,1%. Як і за активами, у зобов'язаннях, найбільший їх обсяг державних банків – 883 млрд грн.

Слід відзначити, що збільшення коштів клієнтів спостерігалось протягом усього 2023 року (на 28,4 %). Частка коштів клієнтів у зобов'язаннях склала близько 91 %. Проте, частка рефінансування НБУ знизилася до мінімуму з 2006 року – 0,1% (рис. 2.7).

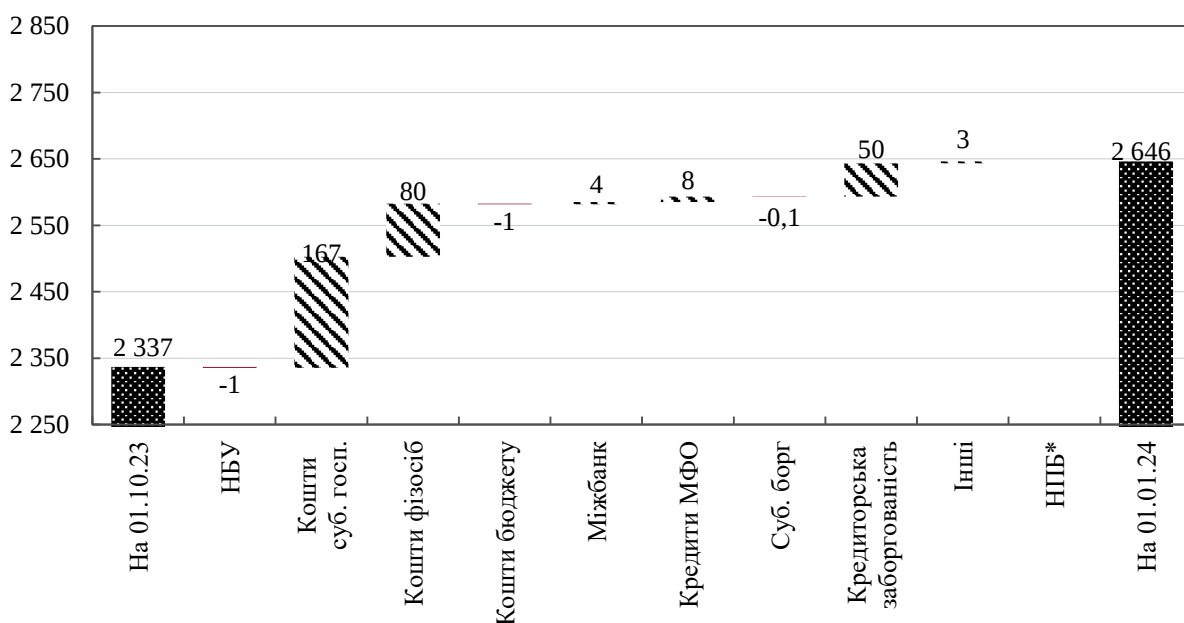

Рис. 2.7 Зміна зобов'язань за складовими у 2023 році, млрд грн

Джерело: складено автором за матеріалами [57].

Розглянемо структуру зобов'язань банків України (рис. 2.8).

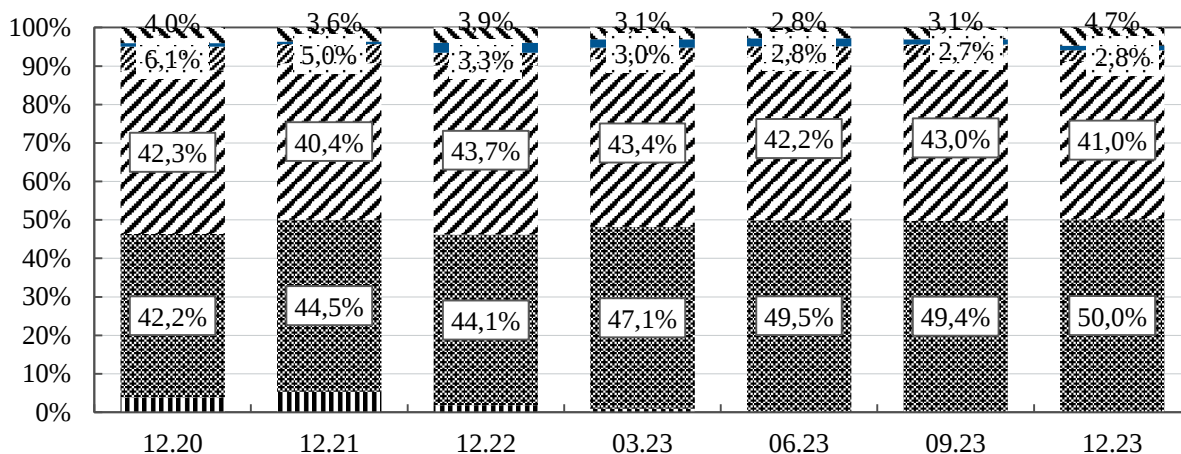

Рис. 2.8 Структура зобов'язань банків України за період 2020-2023 рр., %

Джерело: складено автором за матеріалами [57].

Обсяги коштів у національній валюті домогосподарств зросли на 20,5 % за рік. Кошти домогосподарств зростали майже рівномірно в усіх групах банків, найшвидше у банках з приватним капіталом (10,1 %).

Обсяги строкових депозитів у національній валюті зросли на 6,4 %. Річний темп приросту роздрібних строкових вкладів став рекордним за понад

десятиліття – 37,2 %. У депозитах в національній валюті переважають вкладення строком від трьох до шести місяців. У 2023 р. кошти домогосподарств в іноземній валюті на рахунках у банках зросли на 5,3 % (+6 % р/р), темпи були подібними в банків усіх груп. Строкові вклади у валюті зросли на 2,2 % (-4.3% р/р).

Обсяги валютних строкових депозитів зростали в усіх групах банків, найактивніше – в іноземних, на 7,7 % за 4 квартал та в 2,3 раза з початку року. Гривневі кошти нефінансових корпорацій зросли на 17,8 % за IV квартал (на 50,8 % за рік). Найвищі припливи коштів спостерігалися у державних і приватних банках – понад 20 % за 4 квартал. Кошти бізнесу в іноземній валюті зростали повільніше – на 3,2 % за квартал, причому зростання відбулося тільки в державних та приватних банках – на 11,2 % та 9,1 % відповідно. Рівень доларизації депозитів знижувався шостий квартал поспіль – до 31,5 %.

Валовий зовнішній борг банків за період, що досліджується, має тенденцію до зменшення в частині як довгострокового боргу, так і короткострокового (рис. 2.9).

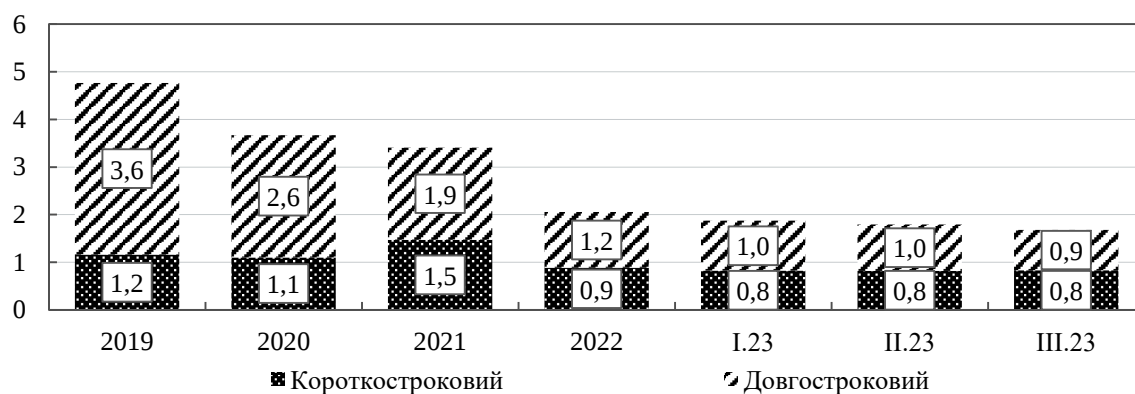

Рис. 2.9 Валовий зовнішній борг банків за період 2019- III квартал 2023 р., млрд дол. США

Джерело: складено автором за матеріалами [57].

Так, у третьому кварталі 2023 р., його частка склала 0,9 млрд дол. США та відповідно у 2019 р. (довоєнний період) – 3,6 %. Це свідчить про те, що у банків достатньо ресурсів для покриття власних зобов'язань. Така ж динаміка прослідковується і за короткостроковим боргом.

В цілому, за результатами оцінки фінансової стійкості у 2023 р., оцінено достатній рівень капіталу та значного запасу міцності по банківській системі. Зазначене створює передумови для подальшого відновлення та посилення вимог до капіталу. З травня 2024 р. банки актуалізують розрахунок розміру операційного ризику; із серпня 2024 р. – виконання оновлених вимог до структури капіталу [57] .

НБУ також планує у 2024 р. визначити графік запровадження буферів консервації капіталу та системної важливості.

2.2. Аналіз індикаторів фінансової стійкості банків України

Для оцінки рівня фінансової стійкості, впершу чергу за доцільне провести аналіз структури та динаміки доходів та витрат банків. Розглянемо доходи банків України (рис. 2.10).

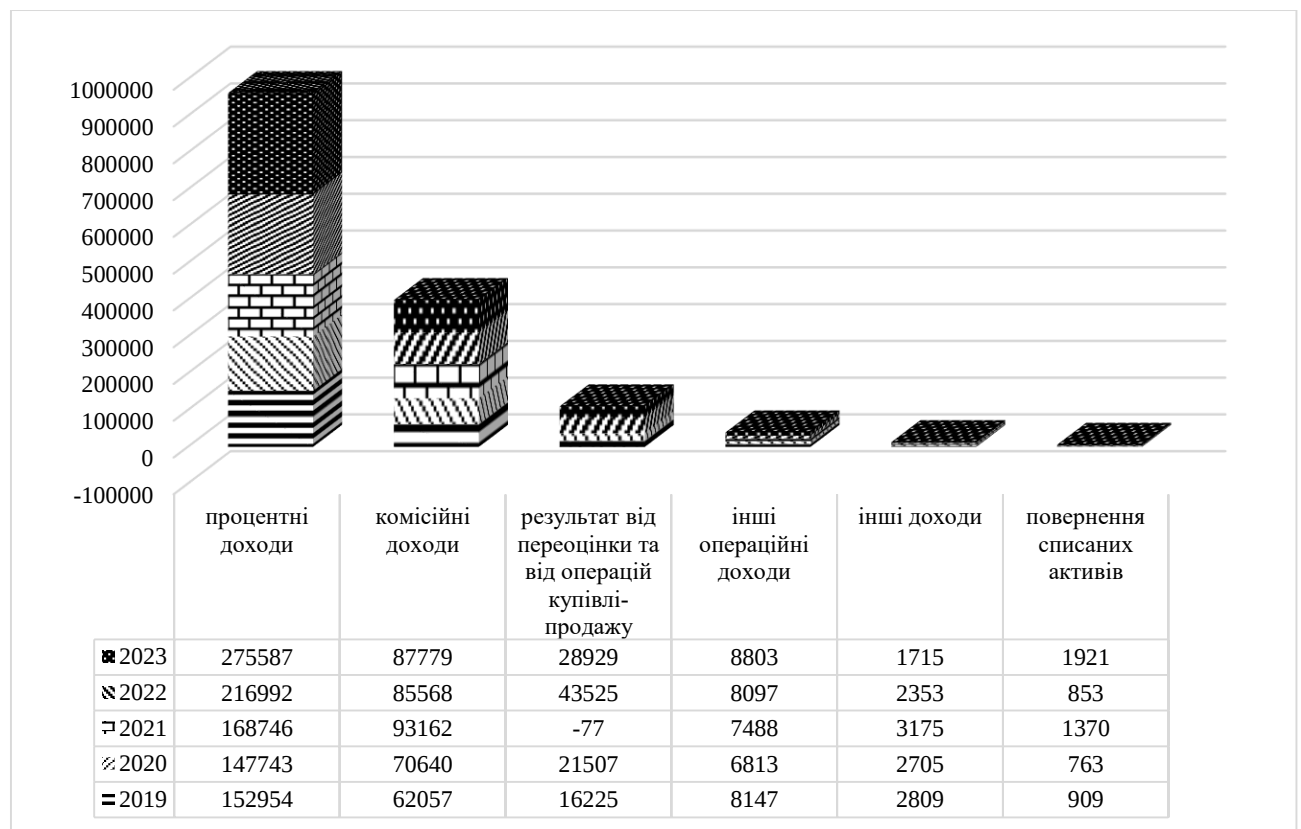

Рис. 2.10 Динаміка складових доходів банків України за період 2019-2023 рр., млн грн.

Джерело: складено автором за матеріалами [58].

Як свідчать дані рисунку 2.10, у структурі доходів переважають процентні доходи. У 2023 р. відбулося їх зростання у порівнянні з 2022 р. та 2021 р. на 58595 млн грн. та 106841 млн грн. відповідно. У структурі доходів переважають процентні доходи. У 2023 р. відбулося їх зростання у порівнянні з 2022 р. та 2021 р. на 58595 млн грн. та 106841 млн грн. відповідно.

Динаміка складових витрат банків України подано на рисунку 2.11. Як свідчать дані рисунку 2.11, загальна сума процентних витрат у 2023 р. збільшилася на 77696 млн грн. у порівнянні з 2021 р. та зменшилася на 61444 млн грн. у порівнянні з 2022 роком.

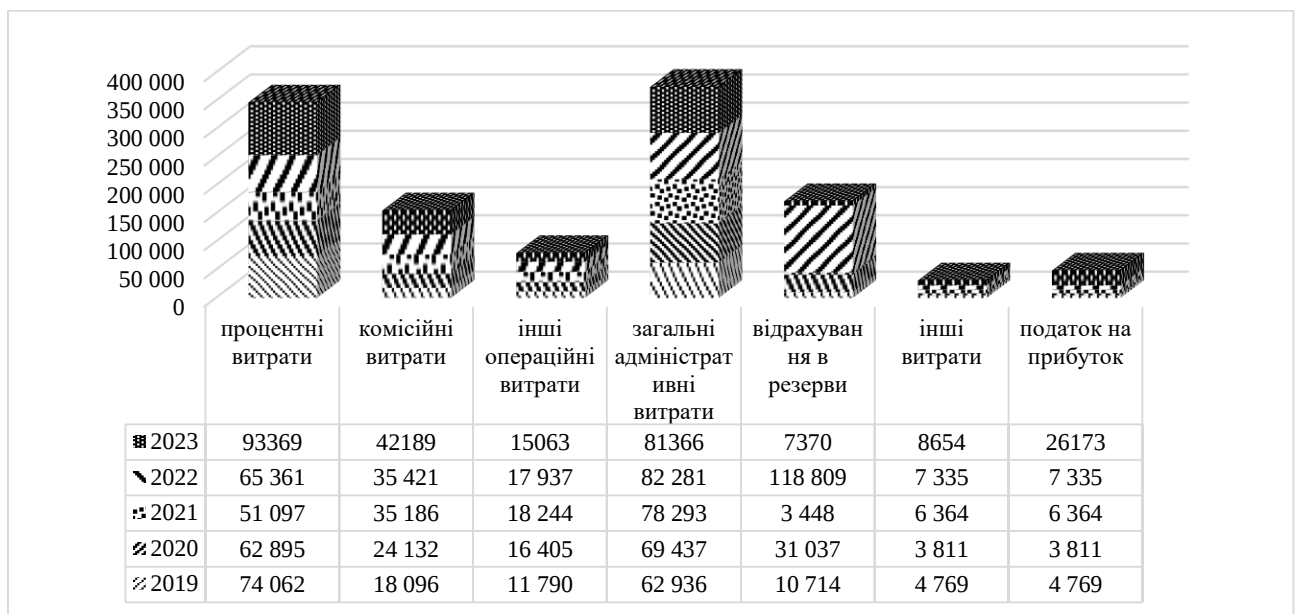

Рис. 2.11 Динаміка складових витрат банків України за період 2019-2023 рр., млн грн.

Джерело: складено автором за матеріалами [58].

Якщо порівняти 2023 р. з 2022 р., то слід констатувати збільшення процентних витрат на 28011 млн грн., що пов'язано з погашенням заборгованості банків за депозитними операціями. У 2023 році спостерігається значне зростання витрат за статтею відрахувань у резерви на 112550 млн грн у порівнянні з 2022 роком. Також спостерігається зменшення адміністративних витрат.

У 2023 році банки України отримали прибуток (рис. 2.12).

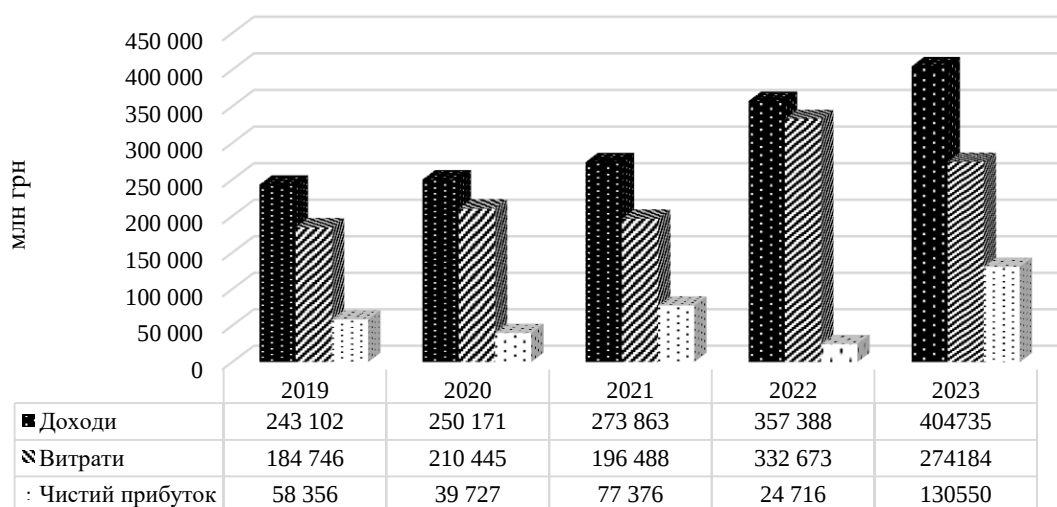

Рис. 2.12 Динаміка доходів, витрат та чистого прибутку за період 2019-2022 рр., млн грн.

Джерело: складено автором за матеріалами [58].

Зростанням прибутковості банківського бізнесу у 2023 році був чистий процентний дохід. Водночас наприкінці 2023 р. його зростання сповільнилося з огляду на нижчі ставки, передусім за депозитними сертифікатами НБУ: протягом IV кварталу чистий процентний дохід був вищим на 19,2 % порівняно з аналогічним періодом 2023 року.

У 2023 р. банки отримали 130550 млн грн чистого прибутку, що майже в тричі більше, ніж у 2022 р. (21921 млн грн). Як видно з рисунку 2.12, прослідковується тенденція випереджального росту доходів над витратами.

У 2023 р. банки отримали 130 млрд грн прибутку. При цьому, слід відмітити, що у 4 кварталі системний банк АТ КБ «ПриватБанк» отримав збиток на суму 5,6 млрд грн. (рис. 2.13).

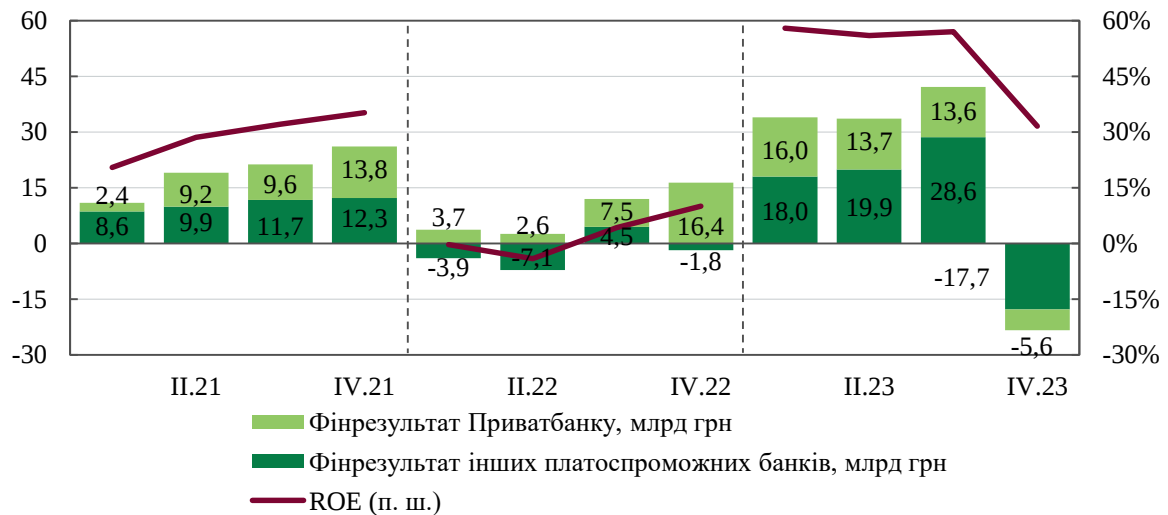

Рис. 2.13 Фінансовий результат та рентабельність капіталу банків України
Джерело: [57].

Прибутковість діяльності банків впливає на зміну таких показників як рентабельність активів та капіталу банків (рис. 2.14). Як свідчать дані рисунку 2.14, отриманий чистий прибуток банків у 2023 році позитивно вплинув на підвищення рівня показників рентабельності активів та капіталу. Так, рентабельність активів банків у 2023 р. склала 3,38 %, що на 2,8 % вище ніж у попередньому році. Рентабельність капіталу – майже в тричі вища за результат 2022 року.

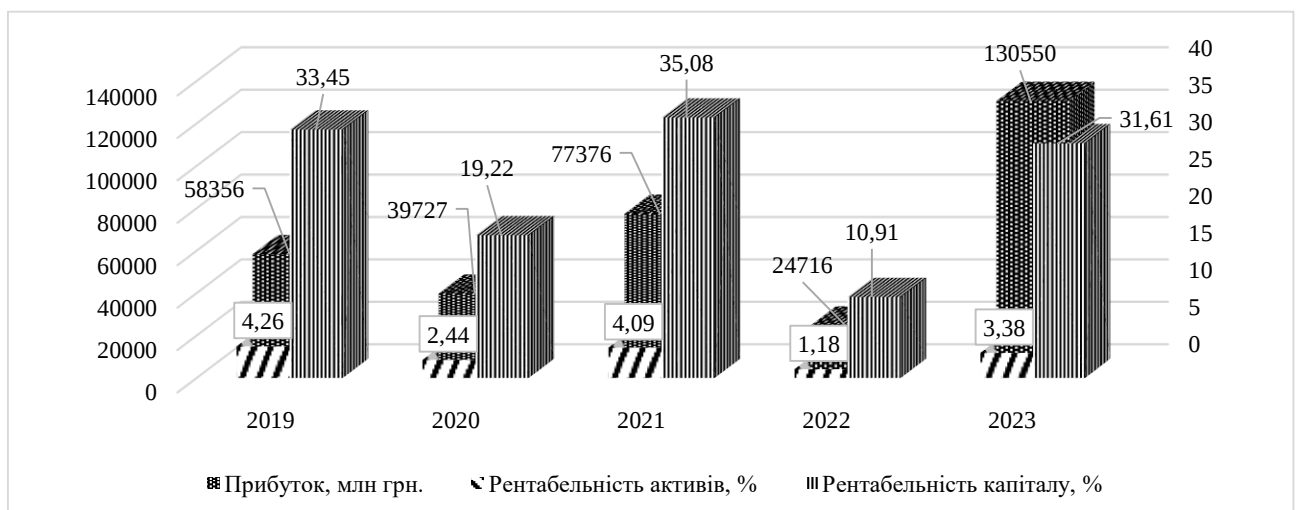

Рис. 2.14 Динаміка рентабельності активів та капіталу за період 2019-2023 рр.

Джерело: складено автором за матеріалами [58; 59].

Головним індикатором стійкості є капітал банків та виконання банками нормативів його достатності (2.15).

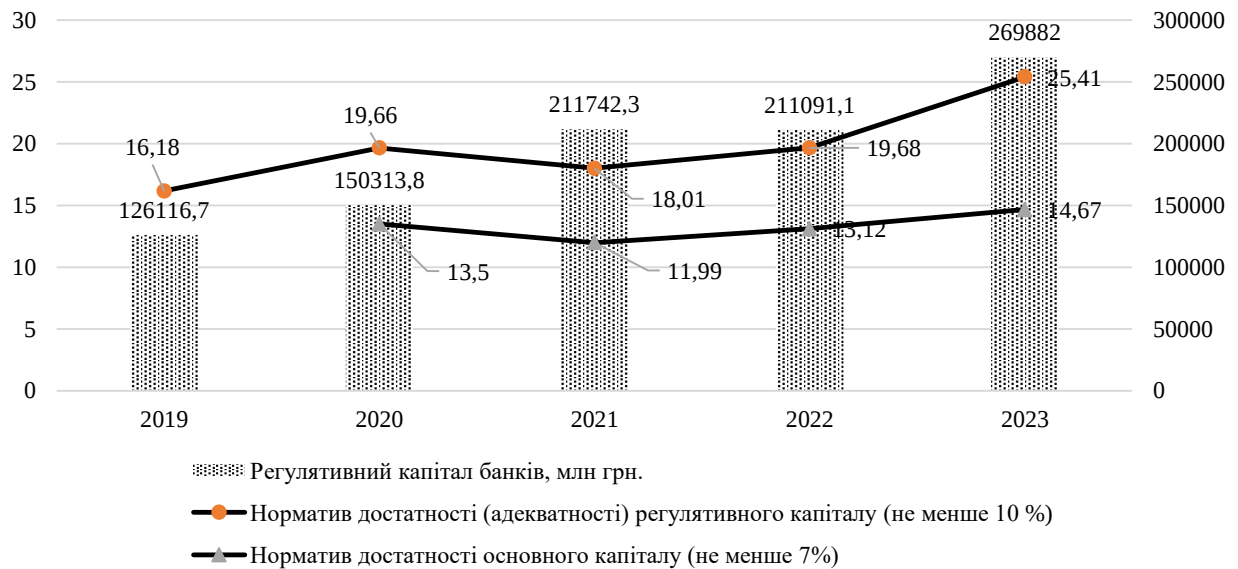

Рис. 2.15 Динаміка регулятивного капіталу банків та нормативів його достатності за період 2019-2023 рр.

Джерело: складено автором за матеріалами [60].

Як свідчать дані рисунку 2.15, регулятивний капітал банків за аналізований період знаходиться в межах нормативного значення, та має тенденцію до нарощування обсягів. Нормативи Н та НЗ відповідають пороговим значенням та значно перевищують їх. Зазначене дає підстави затверджувати, що банки мають достатній рівень капіталу для покриття ризиків.

Важливим індикатором, який характеризує фінансову стійкість банків є чистий спред (рис. 2.16).

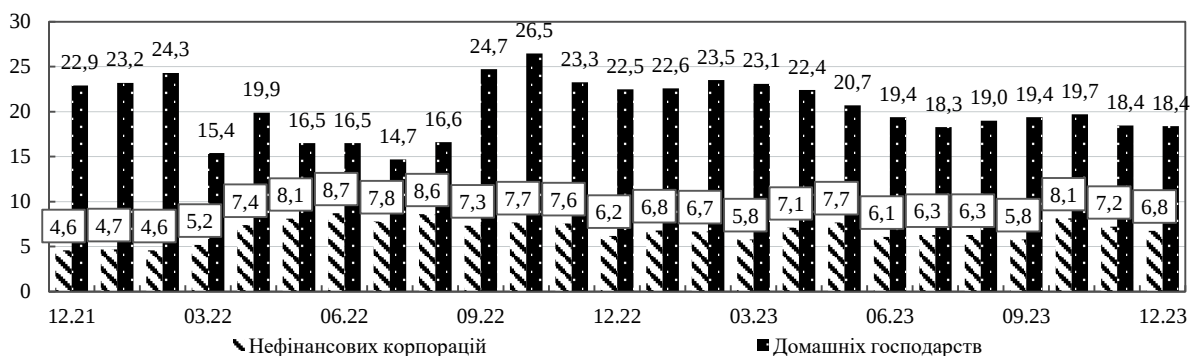

Рис. 2.16 Спред між ставками за новими кредитами і депозитами за період 2021-2023 рр. %

Джерело: складено автором за матеріалами [57].

За даними рисунку 2.16, можна зробити наступні висновки. Чистий спред за аналізований період має амплітудні коливання. Це достатньо помітно. Особливо це помітно за сектором нефінансових корпорацій, особливо у період березня-липня 2022 р. Зазначене говорить про те, що банки вдавалися до зниження ставок за кредитами, які наближалися до розміру депозитів. Але це обґрунтовується тим, що у банків не вистачало ресурсної бази, тому вони вдавалися до агресивної політики залучення ресурсів.

Наступним індикатором фінансової стійкості є процентна маржа банків (рис. 2.17).

Чиста процентна маржа банків за аналізований період є на достатньому рівні. Це означає, що банки за аналізований період здійснюють основні операції з випереджальним рівнем щодо зобов'язань, і тим самим отримують прибуток.

Як ми бачимо, вона має тенденцію до збільшення, і у 2023 році склала 8,4 %.

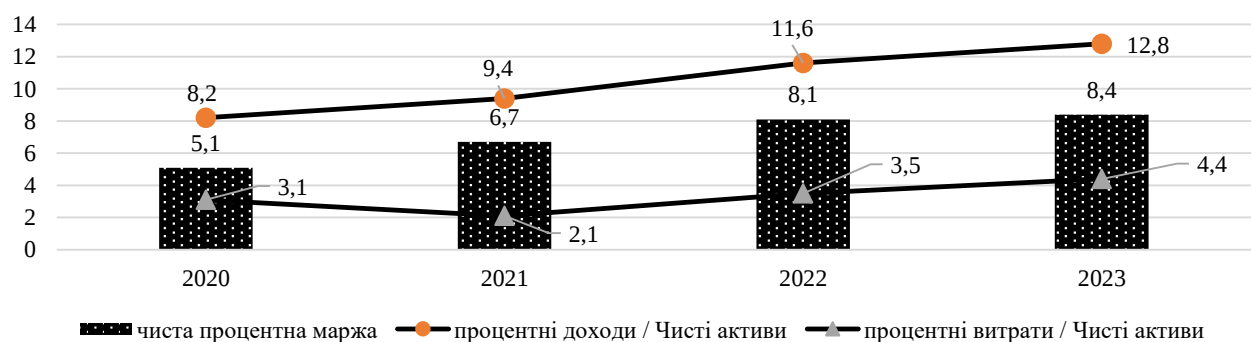

Рис. 2.17 Динаміка процентної маржі банків України за період 2020-2023 рр., %

Джерело: складено автором за матеріалами [57].

Надалі розглянемо індикатори фінансової стійкості за даними Міжнародного валютного фонду (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Рівень основних індикаторів фінансової стійкості України за даними
Міжнародного валютного фонду за підсумками 2021-2023 рр.

Індикатори фінансової стійкості	2021	2022	2023
Співвідношення регулятивного капіталу до зважених ризикових активів	18,0	19,7	21,1
Співвідношення регулятивного капіталу 1-го рівня до зважених ризикових активів	12,0	13,1	12,2
Співвідношення недіючих кредитів без урахування резервів до капіталу	13,8	34,4	26,8
Співвідношення капіталу 1-рівня до активів	6,9	5,8	5,0
Співвідношення недіючих кредитів до сукупних валових кредитів	31,7	38,1	66,9
Концентрація кредитів за видами економічної діяльності	69,4	66,8	83,6
Резерви під недіючі кредити	91,6	83,2	6,1
Норма прибутку на активи	4,5	1,5	31,7
Норма прибутку на капітал	35,0	11,0	59,1
Співвідношення процентної маржі до валового доходу	53,1	52,1	48,6
Співвідношення непроцентних витрат до валових доходів	61,2	48,5	-
Частка ліквідних активів у загальній вартості активів	69,2	-	-
Співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань	89,1	-	306,2
Співвідношення чистої відкритої позиції в іноземній валюті до капіталу	30,7	45,6	203,4
Коефіцієнт покриття ліквідності	-	298,8	44,7
Коефіцієнт чистого стабільного фінансування	-	164,6	-

Джерело: складено автором за матеріалами [61].

Представлені у таблиці 2.1 дані свідчать про те, що банківська система України достатньо стійко витримала кризові явища, пов'язані з воєнними подіями, та починаючи 2022 року, покращили індикатори фінансової стійкості. Проте, залишається проблемою частка недіючих кредитів.

Таким чином, слід підвести підсумок, що система забезпечення фінансової стійкості банків спирається на елементи та процеси регулювання щодо зовнішнього впливу на банки та управління з боку банківського менеджменту.

Проведений аналіз стійкості банківської системи України у період воєнного стану засвідчив ефективність інструментів Національного банку України і дає можливість очікувати на подальші позитивні тенденції зниження впливу воєнних ризиків на фінансову систему та економіку країни в цілому.

2.3. Оцінювання конкурентної позиції банків як індикатора фінансової стійкості

На сьогодні конкурентна позиція банку на ринку банківських послуг відбиває велике значення щодо забезпечення фінансово стійкого розвитку.

Надійність банків визначається фактором власника з погляду поповнення капіталу та ліквідних ресурсів, що є основою стійкості у стресових умовах. Жоден банк, який належить державі чи міжнародним фінансовим холдингам, не був визнаний неплатоспроможним у 2023 році. В загалом за підсумками рейтингу надійними банками в Україні визнані банки, які представлені у таблиці 2.2. Як видно з представлених даних у таблиці 2.2, усі банки з державною формою власності входять до групи надійних.

Таблиця 2.2

Надійні банки України за підсумками травня 2024 року

ТОП-15 українських та іноземних банків	0 надійних банків для домогосподарств	10 надійних банків для нефінансових корпорацій
АТ КБ «Приватбанк» (державний), АТ «Ощадбанк» (державний), АТ «Укрексімбанк» (державний) , АТ «Креді Агріколь Банк» (Credit Agricole Bank, Франція), АТ «Укрсиббанк» (BNP Paribas Group, Франція), АТ «Кредобанк» (PKO Bank Polska, Польща), АТ «Укргазбанк» (державний), АТ «Сіті Банк» (Citigroup, США), АТ «ПроКредит Банк» (ProCredit Bank, Німеччина), АТ «Правекс Банк» (Intesa Sanpaolo, Італія), АТ «ПУМБ» СКМ Фінанс / Рінат Ахметов, Україна), АТ «Інг Банк Україна» (ING Group, Нідерланди, є дочірній банк в рф), АТ «Райффайзен Банк» (Raiffeisen International Bank, Австрія), АТ «Універсал Банк»,(Bailian, Кіпр / Сергій Тігіпко, Україна), АТ «ОТП Банк» (OTP Bank, Угорщина)	АТ КБ «Приватбанк» АТ «Ощадбанк» АТ «Укрексімбанк» АТ «Укргазбанк» АТ «Укрсиббанк» АТ «Кредобанк» АТ «ПроКредит Банк» АТ «Правекс Банк» АТ «Універсал Банк»	АТ «Укргазбанк» АТ «Укрексімбанк» АТ «Ощадбанк» АТ КБ «Приватбанк» АТ «Креді Агріколь Банк» АТ «Укрсиббанк» АТ «Сіті Банк» АТ «Кредобанк» АТ «ПроКредит Банк» АТ «Інг Банк Україна»

Джерело: систематизовано автором за матеріалами [62]

Відомо, що основними операціями банків є залучення та розміщення коштів через кредитування та депозитні операції. Тому в Україні є банки-лідери за цими операціями (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

ТОП-5 рейтинг найбільших банків: депозити та кредити, травень 2024 р.

Банк	тис грн	з них в іноземній валюті, тис грн.
Депозити для домогосподарств		
АТ КБ «Приватбанк»		
АТ «Ощадбанк»		
АТ «Райффайзен Банк»		
АТ «Сенс Банк»		
АТ «Універсал Банк»		
Депозити для нефінансових корпорацій		
АТ «Укргазбанк»		
АТ КБ «Приватбанк»		
АТ «Укрексімбанк»		
АТ «Ощадбанк»		
АТ «Укрексімбанк»		
Кредити для домогосподарств		
АТ КБ «Приватбанк»		
АТ «Сенс Банк»		
АТ «Універсал Банк»		
АТ «ПУМБ»		
АТ «Ощадбанк»		
Кредити нефінансовим корпораціям		
АТ КБ «Приватбанк»		
АТ «Укрексімбанк»		
АТ «Ощадбанк»		
АТ «Укргазбанк»		
АТ «ПУМБ»		

Джерело: [62].

Банківський сектор залишався операційно прибутковим, попри воєнні дії, зокрема завдяки скороченню витрат. Складові операційного доходу повільно відновлюються. Втрати від реалізації кредитного ризику зростатимуть і надалі. Банки поступово визнають кредитні збитки та відображають вплив негативних подій – втрату доходів, руйнування активів та заставного майна, погіршення платоспроможності позичальників – на якість портфеля.

Чистий гривневий корпоративний кредитний портфель у жовтні зростав четвертий місяць поспіль після спаду, спричиненого повномасштабним вторгненням РФ. Частка малих та середніх підприємств у цьому портфелі зросла до 55 %.

Обсяг непрацюючих кредитів за I квартал 2024 р. скоротився на 2 млрд грн – до 420,3 млрд грн переважно внаслідок списання непрацюючих роздрібних кредитів банками з українським приватним капіталом. Витрати банків на відрахування в резерви під кредити залишаються низькими, а рівень дефолтів – знижується.

Обсяг гривневих коштів домогосподарств збільшився на 2,7 %, переважно за рахунок зростання залишків на рахунках у державних банках. Обсяг валютних роздрібних депозитів майже не змінився. Підвищення депозитних ставок сприяло відновленню приросту строкових коштів населення, їх обсяг зріс на 2,2 % вперше з початку війни. Дозвіл НБУ купувати валюту для відкриття строкових валютних вкладів сприяв їх зростанню на 5,9 % у доларовому еквіваленті.

Кошти нефінансових корпорацій у гривні збільшилися за квартал на 3,7 %, у валюті – зменшилися майже на 2 % у доларовому еквіваленті. Кошти клієнтів домінують у зобов'язаннях банків, їхня частка становить 86,8 %.

Найбільший прибуток отримали АТ КБ «ПриватБанк» (54,46 млрд грн), АТ «Ощадбанк» (11,56 млрд грн), АТ «Райффайзен банк» (7,4 млрд грн), АТ (5,44 млрд грн), АТ «Сітібанк» (5,37 млрд грн), АТ «Сенс банк» (5,25 млрд грн), АТ «Укрексімбанк» (4,9 млрд грн) та АТ «Універсалбанк» (4,95 млрд грн).

До збиткових банків увійшли АТ «Правекс банк» (-17 млн грн), АТ банк» (-4,69 млн грн).

За рейтингом «Mind», серед найнадійніших виокремлено банки з іноземним капіталом такі як АТ «Креді Агріколь», АТ «Сіті Банк», АТ

Укрсиббанк» та АТ «Кредо Банк». До найбільш ризикових потрапили АТ «МТБ банк», АТ «Індустріалбанк», АТ «Глобус» та банк АТ «Альянс» (табл.

Таблиця 2.4

Рейтинг банків за оцінкою «Mind»

Банк	Рейтинг	Чисті активи, млн грн.	Миттєва ліквідність,	Непрацюючі активи, %
АТ «Укрсиббанк»				
АТ «Кредобанк»				
АТ «Креді Агріколь банк»				
АТ «Сіті Банк»				
АТ «ОТП Банк»				
АТ «Інг Банк Україна»				
АТ «Райффайзен Банк»				
АТ «ПроКредит Банк»				
АТ КБ «Приватбанк»				
АТ «Ощадбанк»				
АТ «Універсалбанк»				
АТ «Укргазбанк»				
АТ «Піреус банк МКБ»				

Джерело: [63].

Результати оцінки свідчать, що банки в цілому адекватно оцінюють кредитний ризик. Коригування пруденційних резервів за результатами AQR становили лише близько 1 %, за результатами верифікації вартості заставного майна – 0,5 %, унаслідок екстраполяції результатів AQR на весь кредитний портфель деяких банків – менше ніж 0,5 %. Всі ці коригування не мали значного негативного впливу на капітал банків.

У 2023 р. на банківському ринку України відбувся перерозподіл структури власності в бік держави. У зв'язку з націоналізацією АТ «Сенс Банк» кількість державних банків зросла до п'яти, а частка держави в банківському секторі до кінця 2023 р. перевищила 56 %. У 2022 р. частка держави за активами становила приблизно 53 %. Отже, приватним власникам (резидентам України та іноземним акціонерам) наразі належить менш ніж 50 %

Правління Національного банку України затвердило план виїзних перевірок банків і небанківських установ з питань фінансового моніторингу, дотримання вимог валютного та санкційного законодавства на 2024 р. [64]. До них увійшли» банки: «ІІ квартал 2024 р. – АТ «ОТП Банк»; ІІІ квартал – АТ «Кристалбанк»; АТ «АБ «Рада Банк»; ІV квартал – ПАТ «Банк Восток»; небанківські установи: «ІІ кварталі – ПТ «Донокредит»; ТОВ «ОТП Лізинг»; ІІІ квартал – ПрАТ «СК «Надійна», ТОВ «НоваПей»; ІV квартал – КС «Кредит-Союз», ТОВ «Аванс Кредит», ПрАТ «СК «Ультра Альянс» [64].

Слід звернути на позиції банків, яку проводить Міністерство фінансів України (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

ТОП-10 рейтингу фінансової стійкості банків за 4 квартал 2023 р.

Банк	Загальний рейтинг	Стресо-стійкість	Лояльність вкладників	Оцінка аналітиків	Місце в рейтингу по депозитах домогосподарств
АТ КБ «Приватбанк»					
АТ «Ощадбанк»					
АТ «Універсалбанк»					
АТ «Райффайзен Банк»					
АТ «Сенс Банк»					
АТ «ПУМБ»					
АТ «Укрсиббанк»					
АТ «Укрексімбанк»					
АТ «Укргазбанк»					
АТ «ОТП Банк»					

Джерело: [65].

Як ми бачимо, рейтингові позиції банків дуже різняться, але системні банки входять до найкращих та фінансово стійких.

Financial Club щорічно визначає переможців у різних номінаціях Так, у 2024 році, були номіновані наступні банки:

1. Номінація «Корпоративний банк» - АТ «ПУМБ», АТ Банк «Львів», АТ КБ «Приватбанк».

2. Номінація «Розрахунковий банк для бізнесу» - АТ «ПУМБ», АТ «МТБ Банк», АТ «Укрексімбанк».

3. Номінація «Роздрібний банк» - АТ «Універсал Банк», АТ «Ідея Банк», АТ КБ «Приватбанк».

4. Номінація «Ощадний банк для населення» - АТ «ПУМБ», АТ Банк «Глобус», АТ «Ощадбанк».

5. Номінація «Валютний банк для населення» - АТ «Укрсиббанк», АТ «Правекс Банк», АТ «Сенс Банк» [66].

На сьогодні в Україні функціонує 15 системно важливих банків України, з них 4 працюють в росії, а саме: АТ «А-Банк», АТ «Креді Агріколь Банк» (є дочірній банк в росії), АТ «Кредо Банк», АТ «ОТП Банк» (є дочірній банк в росії), АТ «Ощадбанк», АБ «Південний», АТ КБ «ПриватБанк», АТ «ПУМБ», АТ «Райффайзен Банк» (є дочірній банк в росії), АТ «СЕНС БАНК», АТ «Таскомбанк», АБ «Укргазбанк», АТ «Укрексімбанк», АТ «Укрсиббанк» (є дочірній банк в росії) та АТ «Універсал Банк» [62] .

Також YouControl, визначає фінансовий скорінг банків, «...Bank_FinScore - скоринговий індекс фінансової надійності банку, розрахований аналітичним відділом YouControl, що базується на 25 індикаторах, серед яких нормативи НБУ та фінансові коефіцієнти, котрі комплексно відображають стан ліквідності, достатності капіталу, рентабельності, кредитних, інвестиційних та валютних ризиків банку. Значення індексу Bank_FinScore може варіюватись у діапазоні від 1 (мінімальна фінансова надійність) до 4 (максимальна фінансова надійність) в залежності від значень нормативів та фінансових індикаторів банку» [67]. Як приклад, фінансовий скорінг банків України у 4 кварталі 2023 року подано у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Фінансовий скорінг банків України у 4 кварталі 2023 року

Назва банку	FinScore	Чисті активи, млн грн	Прибуток, млн грн	Депозити, млн грн	Кредити млн грн
АТ КБ «Приватбанк»	A / 2,98	685 062 +10,97 %	37 764	549 686 +8,7 %	95 637 +2,56 %

Продовження табл. 2.6

Назва банку	FinScore	Чисті активи, млн грн	Прибуток, млн грн	Депозити, млн грн	Кредити млн грн
АТ «Ощадбанк»	В / 2,62	343 457 +7,52 %	4 752	298 969 +10,55 %	89 109 +6,82 %
АТ «Укрексімбанк»	В / 2,26	263 711 +7,76 %	5 217	212 986 +5,7 %	75 604 +2,25 %
АБ «Укргазбанк»	В / 2,7	175 812 +13,06 %	1 936	154 079 +16 %	63 332 +5,42 %
АТ «Райффайзен Банк»	А / 2,98	189 126 +3,4 %	4 781	158 530 +3,86 %	52 601 -1,79 %
АТ «ПУМБ»	С / 2,12	153 334 +11,81 %	3 955	126 379 +12,27 %	52 058 +8,34 %

Джерело: [67]

Висновки до другого розділу

На фінансову стійкість банків впливають такі чинники як достатність капіталу, якість активів, структура зобов'язань, рівень ризиків, на які наражаються банки, а також загальні тенденції макросередовища.

Поведений аналіз розподілу чистих активів за групами банків засвідчив, що обсяг чистих активів платоспроможних банків суттєво зріс у 2023 році на 11,1 %. Частка чистих активів державних банків у 2023 р. зросла на 0,3 % до 53,6 %. За рік вона підвищилася на 3,1 % передусім через перехід до цієї категорії АТ «Сенс Банк». Лівову частку складають чисті активи банків з державною формою власності. За аналізований період загальну суму чистих активів банківської системи у 2023 році склала 2943 млрд грн., що у порівнянні з 2022 роком збільшилося на 295 млрд грн.

Обсяги зобов'язань банків у 2023 р. зросли на 13,2 % і перевищили показники 2022 року на 24,1%. Як і за активами, у зобов'язаннях, найбільший їх обсяг державних банків – 883 млрд грн. Збільшення коштів клієнтів спостерігалось протягом усього 2023 року (на 28,4 %). Частка коштів клієнтів у зобов'язаннях залишається близько 91 %. Проте, частка рефінансування НБУ знизилася до мінімуму з 2006 року – 0,1%.

Проведено аналіз індикаторів фінансової стійкості банків України.

Встановлено, що у структурі доходів переважають процентні доходи. У 2022 р. відбулося їх зростання у порівнянні з 2019 р. та 2021 р. на 64 038 млн грн. та 48 246 млн грн. відповідно. Це пов'язано з нарощуванням обсягу операцій від основної діяльності. Щодо комісійних витрат, то слід відзначити їх зменшення у 2022 р. на 7 594 млн грн. Це свідчить про те, що банки проводять виважену політику щодо встановлення комісійних процентних ставок на операції з обслуговування.

За складовими витрат, зроблено висновок, що загальна сума процентних витрат у 2023 р. збільшилася на 77696 млн грн. у порівнянні з 2021 р. та зменшилася на 61444 млн грн. у порівнянні з 2022 роком. Якщо порівняти 2023 р. з 2022 р., то слід констатувати збільшення процентних витрат на 28011 млн грн., що пов'язано з погашенням заборгованості банків за депозитними операціями. У 2023 році спостерігається значне зростання витрат за статтею відрахувань у резерви на 112550 млн грн у порівнянні з 2022 роком. Також спостерігається зменшення адміністративних витрат.

У 2023 р. банки отримали 130550 млн грн чистого прибутку, що майже в тричі більше, ніж у 2022 р. (21921 млн грн). При цьому, прослідковується тенденція випереджального росту доходів над витратами.

Доведено, що головним індикатором стійкості є достатність капітальної бази банків та виконання банками нормативів його достатності. Так, регулятивний капітал банків за аналізований період знаходиться в межах нормативного значення, встановленого НБУ. Щодо нормативів Н2 та Н3, то вони також відповідають пороговим значенням. Це є свідченням того, що банки мають достатній рівень капіталу для покриття ризиків.

Проаналізовано підходи до визначення рівня фінансової стійкості на підставі визначення їх конкурентної позиції на ринку. Встановлено, що в основному використовується рейтингова оцінка та стрес-тести.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВ

3.1. Світовий досвід використання системи оцінки SREP

Процес наглядової перевірки та оцінки (SREP) у 2023 р. для банків, які перебувають під наглядом Європейського центрального банку, проходив у період невизначеності як щодо економічних перспектив, так і щодо динаміки фінансових ринків. Банківський сектор продовжує демонструвати власну фінансову стійкість. Він зберіг міцні позиції капіталу та ліквідності на тлі невизначеного економічного середовища, війни росії проти України, високої інфляції, яка призвела до швидкого підвищення процентних ставок, і ринкових потрясінь після банкрутства банків у США та Швейцарії. Банки єврозони залишалися стійкими до дисбалансів завдяки існуванню диверсифікованої депозитної бази та рівнем нереалізованих збитків, які становили лише частину збитків деяких банків у США.

Загальна оцінка SREP залишилася стабільною на рівні 2,6, але зі змінами порівняно з попереднім циклом для кількох банків. Відповідно до Керівництва ЕБА щодо SREP [68], загальна оцінка SREP, яка коливається від 1 до 4, відображає загальну оцінку наглядового органу щодо життєздатності банків: вищі бали відображають вищі ризики для життєздатності банків, що виникають через одну або більше характеристик профілю ризику [68] .

Загальні вимоги до капіталу та рекомендації дещо зросли до 15,5 % активів, зважених за ризиком (RWA), у середньому з 15,1 % у циклі SREP 2022. Це було зумовлено змінами в профілях ризику та дефіциту непрацюючих ризиків (NPE), а також декількома державами-членами, які повторно ввели або збільшили антициклічні буфери капіталу (CCyB). P2R у загальному капіталі дещо зріс і становить 2,25 % порівняно з 2,15 % з 2022 роком. Для шести банків було

застосовано вимогу рівня 2 щодо коефіцієнта левериджу (P2R-LR), а вісім банків отримали додатковий компонент кредитного плеча (LF). Для семи банків було встановлено рекомендації щодо ризику надмірного левериджу [69] .

Якісні показники є ключовим компонентом наглядового інструментарію і були видані в основному для усунення недоліків у сферах внутрішнього управління, кредитного ризику та достатності капіталу. Заходи, пов'язані з ризиком ліквідності та ризиком процентної ставки в банківській книзі (IRRBB), значно зросли через зміну макрофінансового ландшафту.

Банківський нагляд ЄЦБ спостерігав значні покращення в банківському секторі єврозони. Найпомітніше те, що прибутковість повернулася до рівня, якого не бачили більше десяти років. Завдяки збільшенню процентного доходу та чистої процентної маржі сукупна рентабельність власного капіталу становила 7,7 % у 2022 році порівняно з 6,7 % у 2021 році. У першій половині 2023 року вона ще покращилася, досягнувши 10,0 %. Співвідношення витрат/доходів дещо знизилося, оскільки дохід випередив зростання операційних витрат.

Крім того, якість активів стабілізувалася, а частка непрацюючих кредитів (NPL) зменшилася з 2,4 % у другому кварталі 2022 р. до 2,3% у другому кварталі 2023 р. Водночас спостерігається невелике зростання NPL у порівнянні з попереднім кварталом.

Як підсумок, результати загальноєвропейського стрес-тесту 2023 р. засвідчили, що банківський сектор зможе витримати серйозний економічний спад, як це відображено в найсуворішому несприятливому сценарії стрес-тесту, який застосовувався з початку європейського банківського нагляду.

Органи нагляду також залишалися обережними щодо кредитного ризику, пов'язаного з уразливими секторами, такими як нерухомість, які демонстрували ознаки погіршення. Банківський нагляд ЄЦБ вжив практичних заходів для усунення проблем щодо комерційної нерухомості (CRE) і житлової нерухомості (RRE). Основна увага була зосереджена на отриманні кредитів, а також на МСФЗ 9 у таких сферах, як накладання, кількісна оцінка та управління ними.

Подібним чином, незважаючи на прогрес, досягнутий системними банками за останні кілька років, внутрішнє управління та управління ризиками залишалися сферою уваги банківського нагляду ЄЦБ. Основні висновки були пов'язані з ефективністю органів управління, функцій внутрішнього контролю та ІТ-систем, а також з агрегацією даних про ризики та звітністю [69] .

Середній загальний бал SREP для 2023 р. залишився стабільним і становив 2,6, але розподіл за сегментами дещо змінився (рис. 3.1).

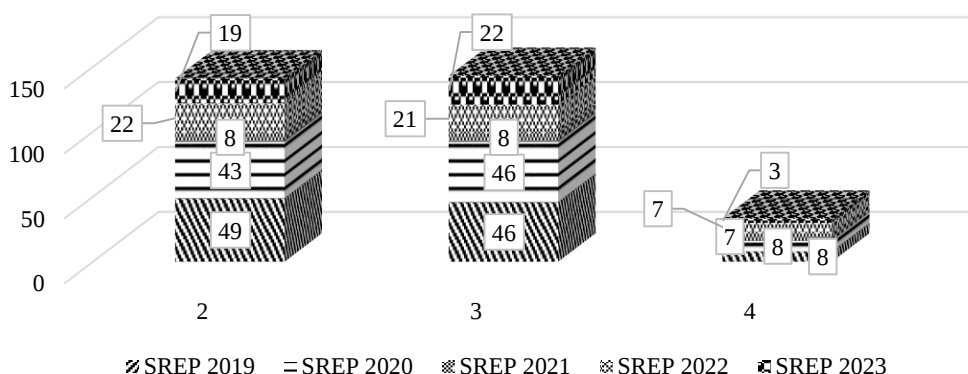

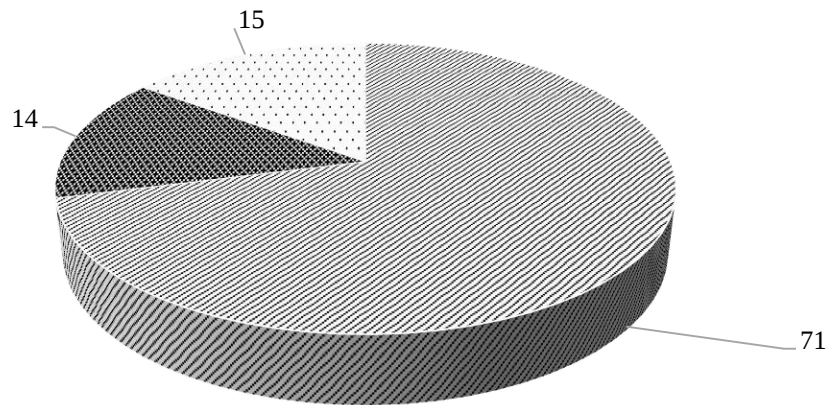
Рис. 3.1 Загальні бали SREP за період 2019-2023 рр., %

Джерело: [64]

Частка банків з оцінками 2-, 3 і 3- зросла, а частка банків з оцінками 2+, 2 і 4 зменшилася. Органи нагляду продовжували проявляти обережність у своїх оцінках на тлі триваючих наслідків російської війни в Україні, тривалої високої інфляції, яка призвела до більш обмежувальної монетарної політики, і кризи в деяких банках у США та Швейцарії [69] .

У 2023 р. 71 % закладів отримали такий самий загальний бал SREP, як і в 2022 р., тоді як 14 % бачили, як їхні бали погіршилися, а 15 % покращилися (рис. 3.2).

У таблиці 3.1 показано зміну загального балу SREP з кваліфікаторами порівняно з минулим роком. Незважаючи на стабільність загальних балів SREP з року в рік, основний склад балів, що стосуються ризику, змінився. Це відображає детальну наглядову оцінку покращення або погіршення стану банків у багатьох сферах.

○ Оцінка рівня 2023 р. * Гірша оцінка рівня 2023 р. · Кращий результат

Рис. 3.2 Зведені результати SREP у 2022 році, %

Джерело: [69].

Озираючись на більш довгий часовий горизонт, загальні показники SREP показують вищий ступінь варіабельності, ніж у 2022-2023 роках (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Матриця переходів для загальної оцінки SREP

відсотки	2023 рік						
	2+	2	2-	3+	3	3-	4
2022 рік							
2+	50,0	50,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2	0,0	77,3	22,7	0,0	0,0	0,0	0,0
2-	0,0	9,1	81,8	9,1	0,0	0,0	0,0
3+	0,0	0,0	18,8	56,3	25,0	0,0	0,0
3	0,0	0,0	0,0	23,8	66,7	9,5	0,0
3-	0,0	0,0	0,0	0,0	12,5	87,5	0,0
4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	57,1	42,9

Джерело: [69].

На діаграмі 3.3 показано розподіл загальних балів SREP у 2023 році для різних бізнес-моделей. Так само, як і у 2022 р., загальні бали SREP знаходяться в діапазоні від 2 до 3-.

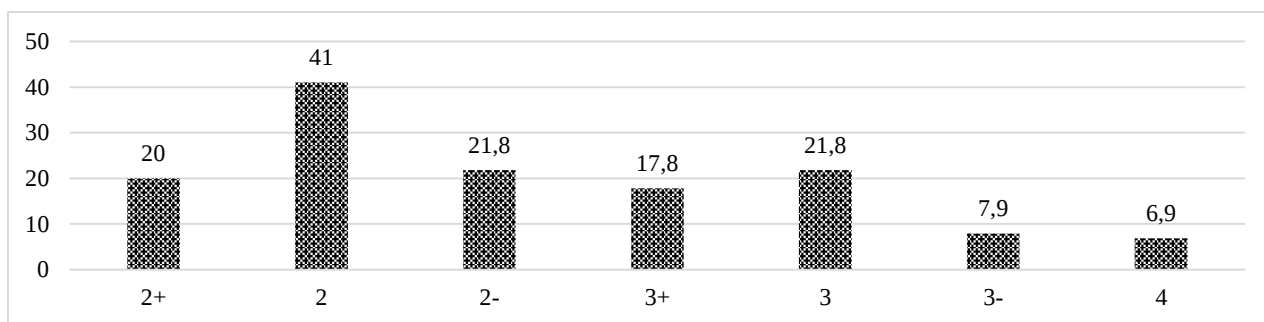

Рис. 3.3 Розподіл загальних балів SREP у 2023 році за кваліфікаторами, %
Джерело: [69].

Більшість керуючих активами та зберігачів, а також менша кількість малих ринкових кредиторів і корпоративних/оптових кредиторів і кредиторів, що займаються розробкою/рекламуванням, мають оцінку до 2-, як і у 2022 році. Це підтверджується двома чинниками.

По-перше, вони мають обмежену участь у традиційному кредитуванні порівняно з іншими бізнес-моделями.

По-друге, їхня бізнес-модель є найприбутковішою порівняно з банками, які перебувають під європейським банківським наглядом.

Більше половини роздрібних і споживчих кредиторів, а також більше половини диверсифікованих кредиторів продовжували зберігати оцінку 3+ або гірше. Для роздрібних кредиторів і кредиторів споживчого кредиту це пов'язано зі слабкими місцями в органах управління та культурі ризику, а також недоліками в їхніх функціях внутрішнього контролю.

Усі банки, які отримали 4 бали, належать до однієї категорії бізнес-моделі: роздрібні та споживчі кредитори, а також диверсифіковані кредитори. Проте порівняно з 2022 роком, менша кількість диверсифікованих кредиторів має оцінку 4. Їхні оцінки частково зумовлені якістю їхніх активів, яка все ще вразлива до макроекономічних умов, незважаючи на постійне скорочення проблемних кредитів.

У 2023 році було проведено загальноєвропейський стрес-тест, координований Європейським банківським органом, доповнений єдиним наглядовим механізмом (SSM). Незважаючи на те, що загальний P2G був у

середньому стабільним на рівні 1,3 %, індивідуальні вимоги змінювалися відповідно до відповідні стрес-тести банку. Це мало забезпечити покриття на випадок непередбачених подій. Остаточні результати стрес-тесту банків єврозони за 2023 рік були опубліковані 28 липня 2023 року.

Заходи щодо пом'якшення недоліків у внутрішньому управлінні та управлінні ризиками були застосовані до 74 % системних банків – найвищий відсоток серед усіх типів заходів (рис. 3.4) відповідно до наглядових пріоритетів SSM на 2023-2025 роки. Загалом, як і у 2022 році, виявлені недоліки в основному стосуються керівного складу, системи управління ризиками, функції внутрішнього аудиту, функції комплаєнс, а також агрегації даних про ризики та звітності. Ці сфери також було позначено як сфери, що потребують ретельного вивчення в наглядових пріоритетах SSM на 2024-2026 роки.

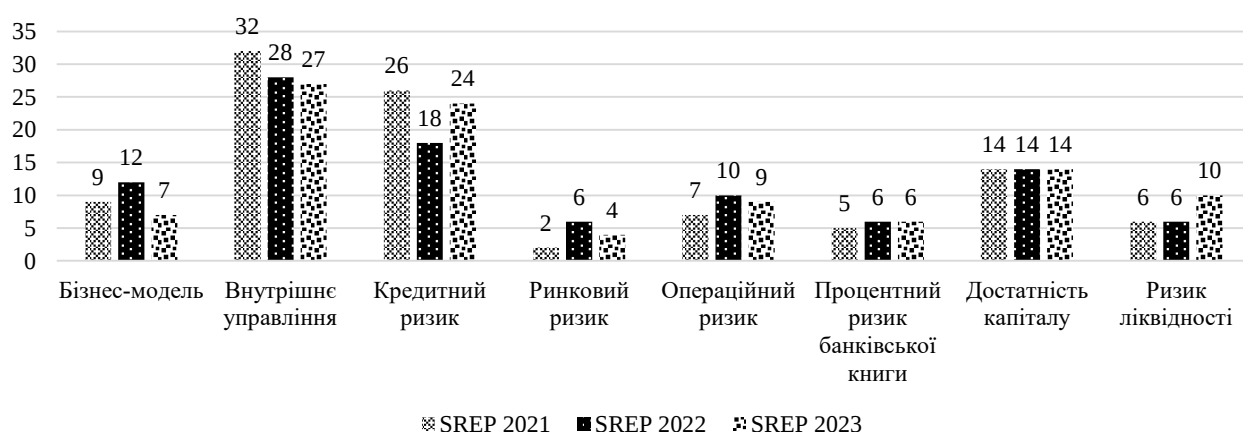

Рис. 3.4 Якісні показники за оцінкою SREP за період 2021-2023 рр., %

Джерело: [69].

The Banker визначив банки переможців 2023 року, а саме: всесвітній банк 2023 року – UniCredit, банк року за банківською діяльністю в суспільстві – BMO; банк року за фінансовою доступністю – Esobank Zimbabwe, Африка – об'єднаний банк для Африки; америка – BBVA; азіатсько-тихоокеанський регіон – Maybank; центральна та східна Європа – Райффайзен Банк; близький Схід – Arab Bank; Західна Європа – UniCredit [70].

Світові тенденції засвідчили, що «MBH Bank», новий «мегабанк» Угорщини, утворений в результаті злиття Budapest Bank і MKB Bank, очолює таблицю найбільших змін у 2023 р. з 205,5 % капіталу першого рівня [71].

У 2023 році в списку знову домінують американські банки: 10 із 25 найбільших змін, що вдвічі перевищує кількість у попередньому рейтингу. Стабільний долар відіграв певну роль у цій історії успіху, але головною причиною є тривала консолідація між регіональними та громадськими банками.

Наприклад, First Citizens BancShares із Північної Кароліни придбала CIT Group, Webster Financial Corp зі штаб-квартирою в Коннектикуті придбала Sterling Bancorp, Old National Bancorp з Індіани придбала First Midwest Bancorp, а New York Community Bancorp придбала Flagstar Bancorp [71].

ТОП 10 найбільш успішних банків представлено у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

ТОП 10 найбільш фінансово стійких банків у 2023 році

Банки	Світовий рейтинг	Країна	Капітал першого рівня, %
MBH Bank	544	Угорщина	205,46
Monzo Bank	885	Великобританія	136,42
First Citizens BancShares	173	США	126,06
Webster Financial Corp	248	США	107,04
Nubank	831	Бразилія	96,26
Old National Bancorp	354	США	92,42
Stellar Bancorp	840	США	88,47
Bank Pasargad	205	Іран	74,29
Bancplus Corporation	912	США	66,22
First Interstate Bancsystem	483	США	63,97

Джерело: [71].

Інший банк-претендент, бразильський Nubank, посідає п'яте місце в таблиці найбільших із збільшенням капіталу першого рівня на 96,3 %. Він також уперше приєднується до Топ-1000 на 831-му місці разом із Banco Cooperativo Scredí, який посідає 16-е місце в списку найбільших змін і 909-е в основному рейтингу. Контрольований державою Banco da Amazônia є третьою бразильською установою в таблиці, на 25 місці [72].

Присутність Кувейтського фінансового дому (KFH) у списку найбільших інвесторів пояснюється однією з найбільших угод злиття за вартістю на Близькому Сході. У 2022 році він завершив придбання бахрейнського Ahli United Bank за угодою на суму 11,2 мільярда доларів США. KFH збільшив капітал 1 рівня на 51,6 %, що підняло його на 53 позиції в основному рейтингу Топ-1000 [72].

Другий за величиною кредитор Саудівської Аравії, Al Rajhi Bank, також найбільший у світі банк, який дотримується законів шариату, зареєстрував найбільше збільшення капіталу першого рівня, не пов'язане з придбанням, з усіх кредиторів з активами, що перевищують 100 мільярдів доларів у всьому світі, що допомогло йому піднятися на 25 позицію у загальному рейтингу до 78-го місця [72].

У той час як Китай мав три банки в таблиці найбільших змін у 2022 році, у 2023 році є лише один: Zhuhai Rural Commercial Bank. Регіональний банк додав 62,6 % у капітал, що допомогло йому посісти 162 сходинку в основному рейтингу.

Turkiye Is Bankasi є першим турецьким кредитором, який посідає найбільше позичальників за останні п'ять років. Його зростання на 46,9 % у капіталі дозволило йому піднятися на 54 позиції в Топ-1000.

В цілому, якщо порівняти індикатори фінансової стійкості вітчизняної банківської системи, то вони знаходяться на рівні не нижче аналогічних показників інших європейських держав (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Рівень основних індикаторів фінансової стійкості окремих країн Європи за даними Міжнародного валютного фонду за 4 квартал 2023 р.

Індикатори фінансової стійкості	Україна	Болгарія	Німеччина	Франція	Польща	Чехія
ІФС 1	21,1	21,3	19,3	20,0	18,6	20,2
ІФС 2	12,2	20,3	17,2	17,4	16,5	19,5
ІФС 3	26,8	12,5	17,5	10,7	5,2	8,5
ІФС 4	5,0	9,8	6,8	5,3	6,2	6,1

Продовження табл. 3.3

Індикатори фінансової стійкості	Україна	Болгарія	Німеччина	Франція	Польща	Чехія
ІФС 5	66,9	4,1	1,3	2,0	2,4	1,4
ІФС 6	83,6	-	51,6	-	-	63,2
ІФС 7	6,1	50,2	-78,7	46,5	75,0	52,0
ІФС 8	31,7	2,1	-	0,5	0,8	1,3
ІФС 9	59,1	17,7	-	6,7	6,1	13,9
ІФС 10	48,6	60,5	48,7	29,6	73,5	65,8
ІФС 11	-	48,8	66,1	69,4	65,0	53,4
ІФС 12	-	30,6	17,9	17,1	20,7	28,5
ІФС 13	306,2	40,0	33,9	23,0	45,2	37,8
ІФС 14	203,4	238,1	156,4	155,7	179,9	191,6
ІФС 15	44,7	159,1	80,6	116,2	145,8	168,0

Джерело: складено автором за матеріалами [61].

3.2. Макропруденційна політика у забезпеченні фінансової стійкості банків

В сучасних умовах постійного удосконалення методології та прикладного інструментарію регулювання банківської діяльності у різних країнах світу найбільшу зацікавленість викликають нові концептуальні підходи до реалізації стратегії макропруденційної політики, що спроможні забезпечити більш ефективне рішення ключових завдань у досягненні фінансово стійких позицій розвитку банківської системи та мінімізації впливу та виникнення системних ризиків.

Остання фінансова криза засвідчила, що для підтримки стабільного розвитку банківської системи, основні зусилля повинні бути направлені на підтримку її ліквідності, підвищення доступності кредитування та забезпечення санаційних, у більшості - превентивних заходів для банків. Тому, нова парадигма розвитку банківської системи повинна базуватися на макропруденційній політиці, яка спрямована на підтримку їх фінансової стійкості [73].

Економічна сутність, цілі, завдання та складові макропруденційної політики представлено на рис. 3.5.

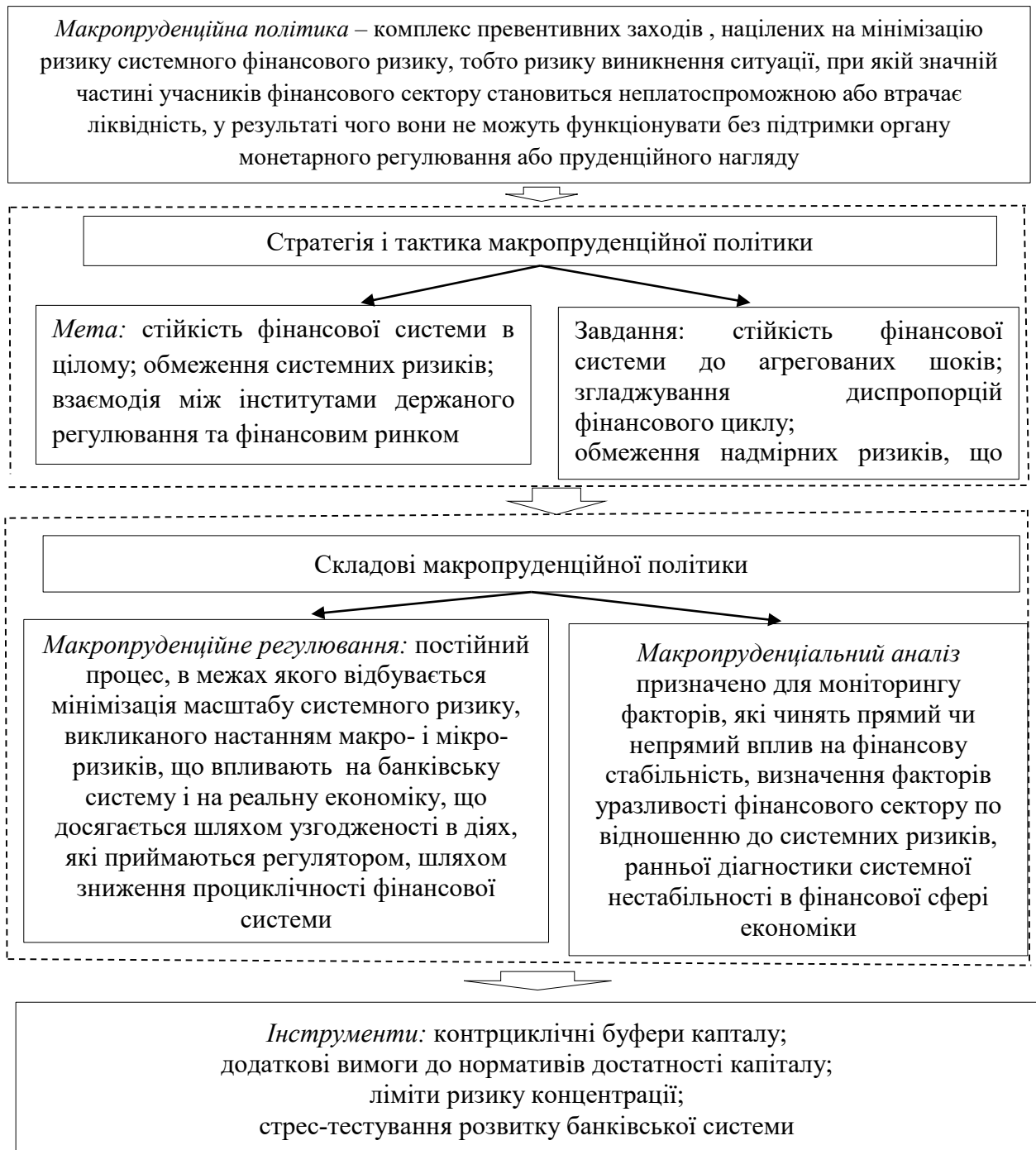

Рис. 3.5 Економічна сутність, цілі, завдання та складові макропруденційної політики

Джерело: систематизовано автором за матеріалами [74-75].

У Стратегії макропруденційної політики НБУ надано таке визначення макропруденційній політиці, «...запобігає накопиченню та реалізації системних ризиків у фінансовому секторі, щоб не допустити перебоїв у його

функціонуванні. Кінцева мета макропруденційної політики – забезпечення фінансової стабільності, тобто стану фінансової системи, за якого вона здатна належно виконувати основні функції – фінансове посередництво та здійснення платежів – й успішно протистояти кризовим явищам, з метою забезпеченню економічному зростанню в державі» [76] .

Щодо самої макропруденційної політики у наукових колах ведуться певні дискусії. Звернемо увагу на дослідження, проведене Елієн Меулеман і Руді Вандер Веннет [77] .

Дослідження присвячено з'ясуванню питань щодо як змінюється ефективність макропруденційної політики в різних умовах проведення монетарної політики. Проведено емпіричний аналіз впливу макропруденційної політики на ризик і доходність банків Єврозони з 2008 по 2018 рік на основі даних 140 банків з використанням як бухгалтерських, так і ринкових показників ризику і прибутку. Автори дійшли таких висновків.

Дослідження підтверджує ефективність макропруденційної політики при зниженні ризику банків, відповідно до результатів макропруденційних органів. Посилення макропруденційних заходів призводить до скорочення кредитування та зниження ризику активів банків, що в кінцевому результаті призводить до загального зниження ризику. Однак ці заходи пов'язані зі зниженням прибутковості банків протягом прогностного періоду, що призводить до зниження ринкової вартості активів банків. Це вказує на те, що учасники ринку сприймають обмеження, що накладаються на банки, які негативно впливають на їх поточну і майбутню прибутковість [77] .

Колективом авторів Ньяті Малібонгве Кіпріан, Поль-Франсуа Музіндуці та Крістіан Какесе Тіпой, на прикладі Південної Африки розглянуто взаємодія та можливість координації макропруденційної та монетарної політики на основі синхронізації ділового та фінансового циклів. Дослідниками було отримані результати стосовного того, що в умовах фінансового та реального економічного стресу в Південній Африці, коли існує антикризове управління, а не запобігання

кризі, макропруденційна політика та рішення монетарних органів влади доповнюють одна одну. Але, як стверджують автори, на сьогодні, коли застосовуються методи нейтралізації кризи, а не інструменти її запобігання, рішення щодо макропруденційної та монетарної політик не доповнюють один одну. Тому, можливість координації проведення макропруденційної та монетарної політик повинно ґрунтуватися на синхронізації ділових та фінансових циклів [78] .

Відповідно, актуалізується питання щодо посилення ролі макропруденційної політики у координації монетарної та фіскальної політик, однією із цілей якої є протистояння виникненню системної кризи. У цьому контексті заслуговує на увагу дослідження, яке проведене Челік Махмут і Айла Огус Бінатлі [79] . Автори проаналізували можливості нових інструментів макропруденційної політики, а саме механізму резервних опціонів (ROM) та коридору процентних ставок Центрального банку Туреччини у стримуванні наслідків посткризового періоду для турецької економіки. Передбачувана мета використання цих інструментів полягала у контролі обмінного курсу, поточного рахунку платіжного балансу та обмеження збільшення кредитування для підтримки фінансової стабільності. Результати засвідчили, що нова основа макропруденційної політики є ефективною для стримування волатильності обмінних курсів та покращення сальдо рахунку поточних операцій [79] . Зроблено висновок про те, що фінансова стабільність є набагато ширшим поняттям, ніж цінова стабільність, тому вимагає участі інших регулюючих органів у розробці політики.

Практично такої ж думки притримуються Андрікопулос А. [80]. Вони відзначили, що «...невизначеність глобальної економічної політики негативно впливає на валовий приплив капіталу. Проте посилення макропруденційної політики може пом'якшити цей ефект майже 30-40 % [80] . Зроблено висновок про те, що дезагрегування інструментів макропруденційної політики доводить, що найефективнішими є інструменти пов'язані з вимогами до банківського

капіталу. Крім того, існує неоднорідність різних притоків капіталу; портфельні інвестиції зазнають найбільш значного впливу, тоді як прямі та інші види інвестицій залишаються незмінними [80] .

В. Міщенко визначив потребу у координації монетарної та фінансової політик в межах реалізації макропруденційної політики, з метою запобігання системним ризикам, які пов'язані з відкритістю національної економіки внаслідок коливання цін на експорт, запровадження певних санкцій, використання нетарифних бар'єрів. Даний процес визначає тенденції зміни валютного курсу, дефіциту бюджету та в кінцевому підсумку фінансову стабільність [81] .

Розглянемо індикатори, які встановлюють взаємозв'язок монетарної та фінансової політик в межах макропруденційної політики (рис. 3.6).

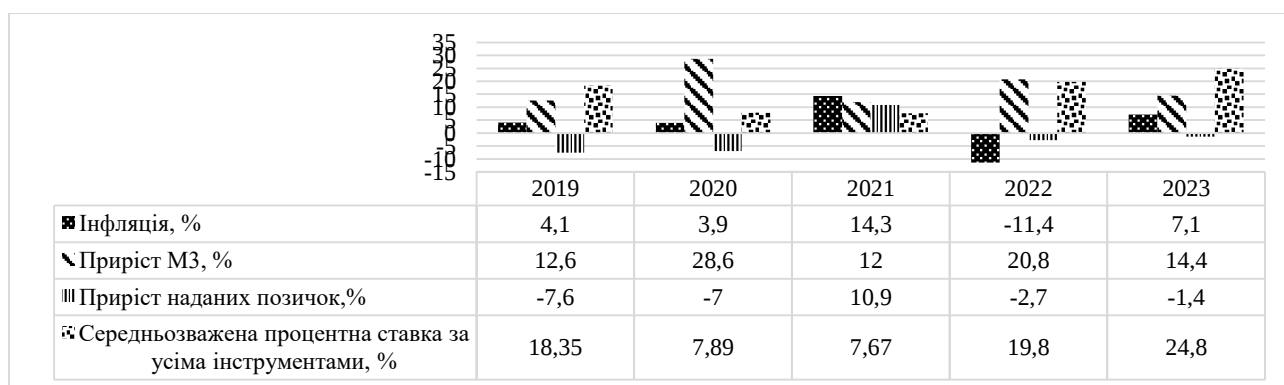

Рис. 3.6.1 Динаміка індикаторів монетарної політики, %

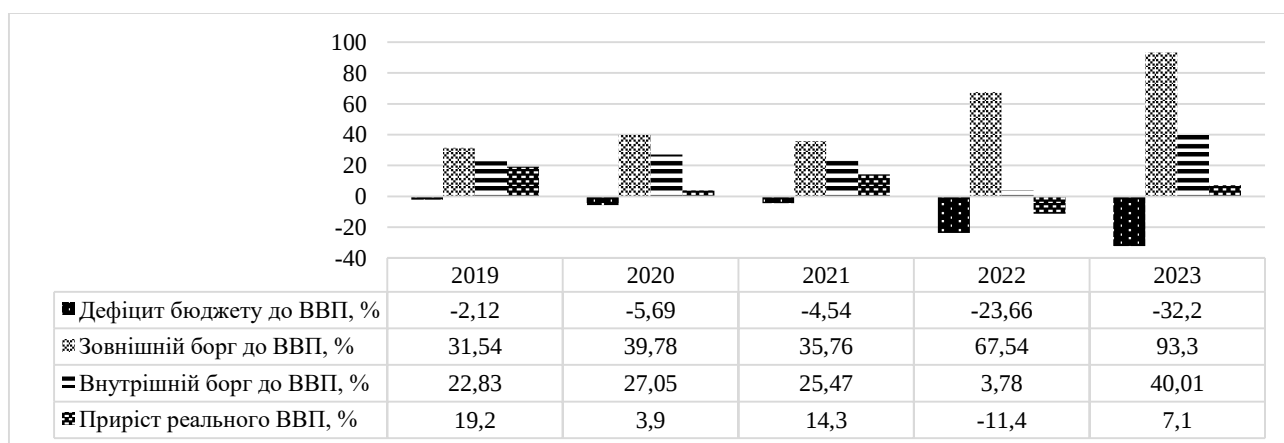

Рис. 3.6.2. Динаміка індикаторів фінансової політики, %

Рис. 3.6 Динаміка індикаторів монетарної та фінансової політик за період 2019-2023 рр., %

Джерело: складено автором за матеріалами [82; 83]

Як свідчать представлені дані на рисунку 3.6, у монетарній політиці головне місце посідає процентна політика, у фінансальній – управління зовнішнім боргом.

Загалом інструменти макропруденційної політики представлені на рисунку 3.7.

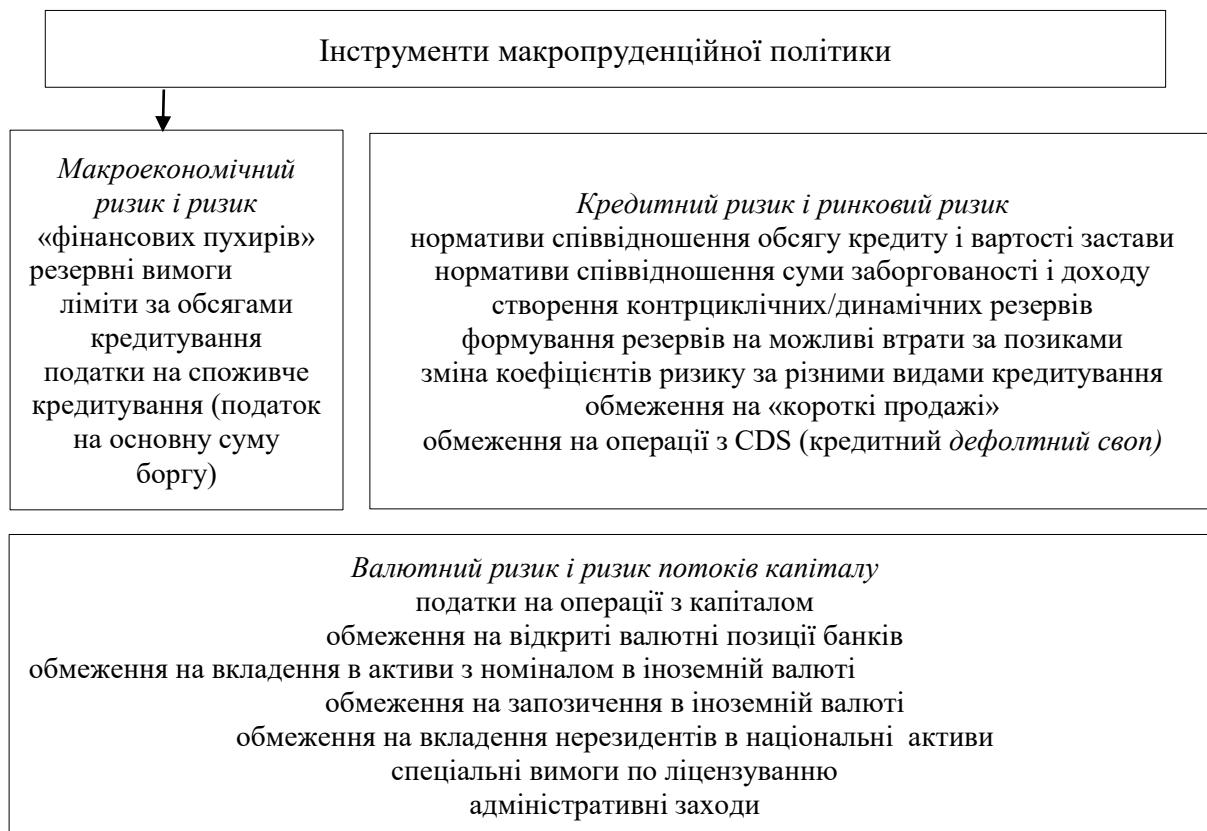

Рис. 3.7 Інструменти макропруденційної політики для підтримки фінансової стійкості банків

Джерело: складено автором за матеріалами [76; 84]

Слід відзначити, що реалізація стратегії макропруденційної політики передбачає запровадження чотирьох етапів:

Перший етап – це виявлення ризиків. На даному етапі проводиться стрес-тестування.

Другий етап – оцінювання впливу ризиків. Оцінюється заходи щодо впливовості інструментів макропруденційної політики на подолання системного ризику.

Третій етап – вибір та прогнозування дієвості інструментів макропруденційної політики.

Четвертий етап – макропруденційне реагування, тобто втручання НБУ та імплементація інструментів макропруденційної політики [84, с. 8] .

Послідовність імплементації інструментів макропруденційної політики подано у таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

Інструменти макропруденційної політики та їх імплементація

Групи інструментів	Порядок запровадження	
	Назва інструменту	Факт запровадження
Інструменти регулювання капіталу	Лаг консервації капіталу	Від 0,625 до 2,5 %
	Циклічний лаг	Від 0-2,5 %
	Лаг системної важливості	Від 1-2 %
	Лаг системного ризику	Непередбачено НБУ
	Коефіцієнт левереджу	Планується
	Додаткові вимоги до ризиків за окремими позичками	Планується
Інструменти ліквідності	Коефіцієнт покриття ліквідністю	Запроваджено
	Коефіцієнт стабільного фінансування	Запроваджено
Інші інструменти	Граничне співвідношення позичок та їх забезпечення	Рекомендовано банкам
	Граничне співвідношення суми боргу та доходу позичальника	Рекомендовано банкам
	Підвищені вимоги до розкриття інформації	Поінформованість громадськості, що підвищує рівень фінансової стійкості

Джерело: складено автором за матеріалами [84, с. 9; 85]

Для прийняття рішення щодо використання тих чи інших інструментів макропруденційної політики слід впершу чергу використовувати такий інструмент як стрес-тестування. У цьому контексті слід звернути увагу на дослідження проведене Каппеллетті Джузеппе та співавторами, які представили оновлений макропруденційний стрес-тест для банківської системи Єврозони, що включає близько 100 найбільших кредитних установ Єврозони в 19 країнах [86].

Щодо дієвості монетарного регулятора України, то він розробив графік відновлення капіталу банків 3.8.

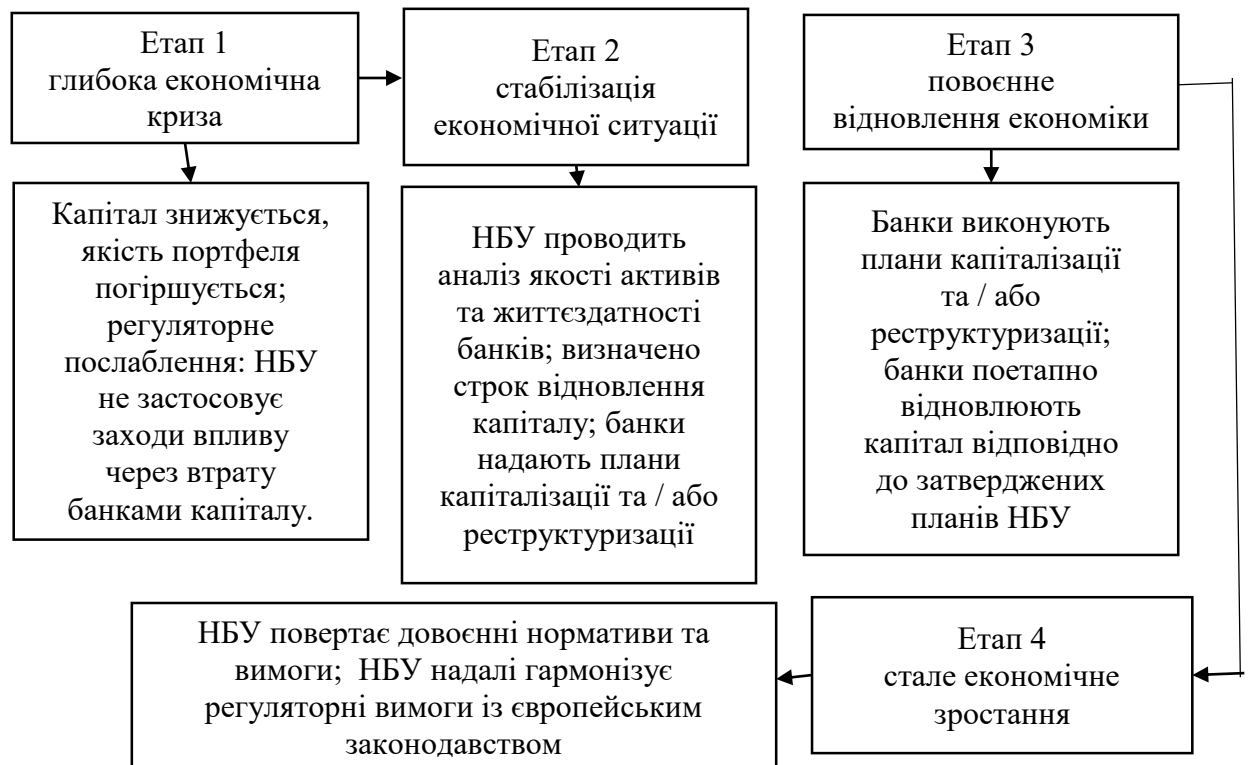

Рис. 3.7 Графік відновлення капіталу банків

Джерело: складено автором за матеріалами [87]

Слід відмітити, що НБУ та Рада фінансової стабільності розробила план відновлення, який регламентується положенням «Про плани відновлення діяльності банків України та банківських груп» [88].

Відповідно до нього, план містить три сценарії - загально ринковий, специфічний та комбінований, що розробляються банком;

Перший сценарій покриває специфічний та системний ризики; систему індикаторів для оцінки фінансового стану з врахування особливостей бізнес моделі та зон ризику за методикою «світлофора» для кожного показника; надійні заходи відновлення для кожного сценарію, що передбачають вплив капіталу та/або проблеми з ліквідністю; опис процесів, що забезпечують вчасне виконання заходів відновлення з врахуванням стресових ситуацій [88].

Банкам запропоновано використання у плані відновлення діяльності мінімально передбачений набір кількісних показників, що покривають різні сфери фінансової стійкості банку, а саме: достатності капіталу, ліквідності, прибутковості, якості активів та ринкових умов; додаткові показники, які краще відображають результати їх діяльності (чиста процентна маржа, відношення операційних витрат до доходів; показники, що відображають ризикованість цінних паперів (кредитний рейтинг, котирування CDS тощо) [88] .

Запропонований перелік кількісних показників системи індикаторів щодо відновлення діяльності банків представлено у Додатку А.

Як було зазначено у другому розділі роботи, НБУ використовує такий інструмент як підхід «світлофора», який передбачає встановлення певних зон.

«Зелена» зона – «сигналізує про відсутність ризику; граничні значення повинні відповідати очікуванням діяльності в звичайних умовах та узгоджуватись з бізнес-моделлю банку» [88];

«Жовта» зона – «свідчить про необхідність вжиття заходів раннього реагування; порогові значення нормативів можуть перевищувати мінімально допустимий рівень, особливо для системно важливих банків» [88];

«Червона» зона – «індикатор реалізації варіантів відновлення; порогові значення для нормативів капіталу та ліквідності не повинні бути нижчими за офіційно встановлені нормативи НБУ» [88] .

Таким чином, процес оцінки фінансової стійкості банків є неперервним та здійснюваним одночасно за кожним банком, аналізуються тенденції в їхній діяльності, зокрема за допомогою співставлення ключових показників діяльності одного банку з показниками інших, що належать до спільної групи (з однаковим рівнем).

Результатом даної оцінки є формування наглядової стратегії за банком, що враховує сукупність таких факторів, як: достатність (адекватність) його капіталу та ліквідності на покриття визначених ризиків, життєздатність банку протягом

поточного року, наявність стійкої стратегії на наступні три роки, стан корпоративного управління банку [88] .

Висновки до третього розділу

Охарактеризовано світовий досвід використання системи оцінки SREP та рівень фінансової стійкості регіональних банківських систем. У цьому аспекті визначено, що геополітичний шок, спричинений вторгненням росії в Україну, разом із макрофінансовими наслідками збільшили невизначеність та ризики для європейської економіки та фінансової системи.

Проаналізовано спектр використання оцінки SREP Європейським центральним банком. SREP . охоплює присвоєння балів загальним профілям ризиків банків та їх основним елементам, визначення вимог до капіталу для компонента 2 (P2R) та керівництво (P2G), а також якісні показники.

Визначено, що для Європейського центрального банку цифровізація залишається пріоритетом банківського нагляду. ЄЦБ запустив кілька ініціатив, пов'язаних із цифровізацією у банківському секторі, з метою моніторингу здорового впровадження цифрової трансформації, яка робить бізнес-моделі надійнішими. Результати цих ініціатив будуть використані при проведенні наглядової оцінки у наступному циклі SREP.

Проаналізовано стан розвитку світових регіональних банківських систем. Доведено, що міжнародний рейтинг світових банків є свідченням того, що світові банківські системи на сьогодні має достатньо високий рівень фінансової стійкості.

Визначено економічну сутність, цілі, завдання та складові макропруденційної політики як способу забезпечення фінансової стійкості банків. Доведено потребу у посиленні ролі макропруденційної політики щодо

координації монетарної та фінансової політик, однією із цілей якої є протистояння виникненню системної кризи. Також, проведено аналіз імплементації інструментів макропруденційної політики в Україні.

Систематизовано антикризові інструменти і методи регулятора як інструменти підтримки ліквідності (рефінансування банків: обсяги кредитів, рівень середньозважених ставок за кредитами і депозитами, обсяги резервів під активні операції, співвідношення активів, зобов'язань, капіталу до ВВП, рівень дохідності активів, регулювання грошових потоків; гарантування вкладів (сума вкладів фізичних осіб рівень покриття вкладень, ВВП на душу населення, рівень виплат за депозитами банків-банкрутів; розмір гарантованої суми відшкодування за вкладами, включаючи відсотки; кількість вкладників; середній розмір вкладу); підвищення капіталізації (коефіцієнт надійності, коефіцієнт фінансового важеля, коефіцієнт участі капіталу у формуванні активів, співвідношення статутного і власного капіталу, коефіцієнт захищеності капіталу, мультиплікатор капіталу, співвідношення капіталу і депозитів).

Систематизовано основні положення процесу відновлення банків. Ключові положення цих заходів такі: вимагають запровадити безперервний процес планування відновлення для системно важливих установ або тих, що мають критичні функції; розробити план відновлення, який відображає план реалізації банком широкого спектру заходів з відновлення фінансової міцності та життєдіяльності банку у разі реалізації шоків, зниження ризику, генерації та залучення капіталу та підтримки ліквідності.

ВИСНОВКИ

За результатами виконання кваліфікаційної роботи бакалавра зроблені наступні висновки.

1. Розглянуто погляди науковців щодо поняття фінансової стійкості банку та виокремити наступні напрями: фінансова стійкість розглядається як індикатор забезпечення платоспроможності, ліквідності та достатності капіталу. Визначається як спроможність банків протистояти негативним чинникам зовнішнього та внутрішнього середовища з метою виконання власних цілей та саморозвитку.

2. Доведено, що фінансова стійкість банківської системи спрямована на підтримку життєздатності самих банків та забезпечення сприятливих умов для їх функціонування.

3. Розглянуто підходи до класифікації фінансової стійкості банків, а саме за видами стійкості, в залежності від стану функціонування банків, стійкість системи управління ризиками, стійкість пропозиції банківських послуг, стійкість власного капіталу, ресурсну стійкість, комерційну стійкість, організаційно-структурну стійкість, стійкість інформаційних систем та стійкість зовнішніх джерел фінансування.

4. Виокремлено основні загрози під час дії воєнного стану в Україні, які будуть впливати на фінансову стійкість банків, а саме: кредитний ризик, підвищення вимог до ліквідності, зростання валютного ризику, збільшення витрат на забезпечення фінансової безпеки та функціонування банку в умовах воєнного стану.

5. Розглянуто нормативне та методичне забезпечення фінансової стійкості банків. Охарактеризовано основні нормативні документи, що регламентують проведення оцінювання фінансової стійкості банків.

6. Доведено, що на фінансову стійкість банків впливають такі чинники як достатність капіталу, якість активів, структура зобов'язань, рівень ризиків, на які наражаються банки, а також загальні тенденції макросередовища.

7. Поведений аналіз розподілу чистих активів за групами банків засвідчив, що обсяг чистих активів платоспроможних банків суттєво зріс у 2023 році на 11,1 %. Частка чистих активів державних банків у 2023 р. зросла на 0,3 % до 53,6 %. За рік вона підвищилася на 3,1 % передусім через перехід до цієї категорії АТ «Сенс Банк». Левову частку складають чисті активи банків з державною формою власності. За аналізований період загальну сума чистих активів банківської системи у 2023 році склала 2943 млрд грн., що у порівнянні з 2022 роком збільшилося на 295 млрд грн.

8. Обсяги зобов'язань банків у 2023 р. зросли на 13,2 % і перевищили показники 2022 року на 24,1%. Як і за активами, у зобов'язаннях, найбільший їх обсяг державних банків – 883 млрд грн. Збільшення коштів клієнтів спостерігалось протягом усього 2023 року (на 28,4 %). Частка коштів клієнтів у зобов'язаннях залишається близько 91 %. Проте, частка рефінансування НБУ знизилася до мінімуму з 2006 року – 0,1%.

9. Проведено аналіз індикаторів фінансової стійкості банків України.

Встановлено, що у структурі доходів переважають процентні доходи. У 2022 р. відбулося їх зростання у порівнянні з 2019 р. та 2021 р. на 64 038 млн грн. та 48 246 млн грн. відповідно. Це пов'язано з нарощуванням обсягу операцій від основної діяльності. Щодо комісійних витрат, то слід відзначити їх зменшення у 2022 р. на 7 594 млн грн. Це свідчить про те, що банки проводять виважену політику щодо встановлення комісійних процентних ставок на операції з обслуговування.

За складовими витрат, зроблено висновок, що загальна сума процентних витрат у 2023 р. збільшилася на 77696 млн грн. у порівнянні з 2021 р. та зменшилася на 61444 млн грн. у порівнянні з 2022 роком. Якщо порівняти 2023 р. з 2022 р., то слід констатувати збільшення процентних витрат на 28011 млн

грн., що пов'язано з погашенням заборгованості банків за депозитними операціями. У 2023 році спостерігається значне зростання витрат за статтею відрахувань у резерви на 112550 млн грн у порівнянні з 2022 роком. Також спостерігається зменшення адміністративних витрат.

У 2023 р. банки отримали 130550 млн грн чистого прибутку, що майже в тричі більше, ніж у 2022 р. (21921 млн грн). При цьому, прослідковується тенденція випереджального росту доходів над витратами.

10. Доведено, що головним індикатором стійкості є достатність капітальної бази банків та виконання банками нормативів його достатності. Так, регулятивний капітал банків за аналізований період знаходиться в межах нормативного значення, встановленого НБУ. Щодо нормативів Н2 та Н3, то вони також відповідають пороговим значенням. Це є свідченням того, що банки мають достатній рівень капіталу для покриття ризиків.

11. Проаналізовано підходи до визначення рівня фінансової стійкості на підставі визначення їх конкурентної позиції на ринку. Встановлено, що в основному використовується рейтингова оцінка та стрес-тести.

12. Охарактеризовано світовий досвід використання системи оцінки SREP та рівень фінансової стійкості регіональних банківських систем. У цьому аспекті визначено, що геополітичний шок, спричинений вторгненням росії в Україну, разом із макрофінансовими наслідками збільшили невизначеність та ризики для європейської економіки та фінансової системи.

Проаналізовано спектр використання оцінки SREP Європейським центральним банком. SREP . охоплює присвоєння балів загальним профілям ризиків банків та їх основним елементам, визначення вимог до капіталу для компонента 2 (P2R) та керівництво (P2G), а також якісні показники.

13. Проаналізовано стан розвитку світових регіональних банківських систем. Доведено, що міжнародний рейтинг світових банків є свідченням того, що світові банківські системи на сьогодні має достатньо високий рівень фінансової стійкості.

14. Визначено економічну сутність, цілі, завдання та складові макропруденційної політики як способу забезпечення фінансової стійкості банків. Доведено потребу у посиленні ролі макропруденційної політики щодо координації монетарної та фінансової політик, однією із цілей якої є протистояння виникненню системної кризи. Також, проведено аналіз імплементації інструментів макропруденційної політики в Україні.

15. Систематизовано антикризові інструменти і методи регулятора як інструменти підтримки ліквідності (рефінансування банків: обсяги кредитів, рівень середньозважених ставок за кредитами і депозитами, обсяги резервів під активні операції, співвідношення активів, зобов'язань, капіталу до ВВП, рівень дохідності активів, регулювання грошових потоків; гарантування вкладів (сума вкладів фізичних осіб рівень покриття вкладень, ВВП на душу населення, рівень виплат за депозитами банків-банкрутів; розмір гарантованої суми відшкодування за вкладами, включаючи відсотки; кількість вкладників; середній розмір вкладу); підвищення капіталізації (коефіцієнт надійності, коефіцієнт фінансового важеля, коефіцієнт участі капіталу у формуванні активів, співвідношення статутного і власного капіталу, коефіцієнт захищеності капіталу, мультиплікатор капіталу, співвідношення капіталу і депозитів).

16. Систематизовано основні положення процесу відновлення банків. Ключові положення цих заходів такі: вимагають запровадити безперервний процес планування відновлення для системно важливих установ або тих, що мають критичні функції; розробити план відновлення, який відображає план реалізації банком широкого спектру заходів з відновлення фінансової міцності та життєдіяльності банку у разі реалізації шоків, зниження ризику, генерації та залучення капіталу та підтримки ліквідності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вовк В. Я. Забезпечення фінансової стійкості банківської системи в умовах кризи. *Фінанси, банки, інвестиції*. 2018. № 2. С. 41–44.
2. Дзюблюк О.В., Михайлюк Р.В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи : монографія. Тернопіль. 2015. 316 с.
3. Довгань Ж.М. Фінансова стійкість банківської системи України: проблеми оцінки та забезпечення: монографія. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2015. 448с.
4. Домбровська Л.В., Потриваєва В.К. Сучасні тенденції в управлінні ресурсами комерційних банків України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. №21. С. 39-44.
5. Шевцова О.Й., Горбунова Ю.Р. Управління фінансовою стійкістю банку. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2022. № 4 (80). С. 104-111. DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-666X/2022-80-14>.
6. Завадська Д.В. Особливості забезпечення фінансової стійкості банків України. *Вісник соціально-економічних досліджень Одеського державного економічного університету*. 2019. № 3 (43). С. 73–80.
7. Коваленко В. В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика: монографія. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. 228 с.
8. Варцаба В.І. Проблеми забезпечення фінансової стійкості банківської системи України. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2018. Вип. 1 (58). С. 311-316.
9. Шелудько Н. М. До визначення фінансової стійкості комерційного банку. *Вісник Національного банку України*. 2000. № 3.С. 40–43.
10. Святко С. А., Міллер Р.І. Аналіз і оцінка фінансової стійкості банку як необхідна умова ефективного банківського менеджменту. *Фінанси України*. 2001. № 8. С. 48–54.

- 11.Зверяков, М. І., Коваленко В.В., Сергеева О.С. Управління фінансовою стійкістю банків: Підручник. К. : «Центр учбової літератури», 2016. 520 с.
- 12.Кононенко О.В. Віртуалізація інституціональної стійкості банків в Україні на прикладі банку АТ «УніверсалБанк» в парадигмі економіки знань. XVII Міжнародна науково-практична конференція "Моделювання та прогнозування економічних процесів", 7 грудня 2023 року. Том 1, № 1 (1). URL: <https://mpeproc.fmm.kpi.ua/article/view/298350>.
- 13.Довгань Ж. М. «Базель III» у забезпеченні фінансової стійкості банківської системи. *Вісник Університету банківської справи НБУ*. 2011. №1. С. 224–229.
- 14.Матеріали Національного банку України.: <http://www.bank.gov.ua/>.
- 15.Васькович І. М. Забезпечення фінансової стійкості банків України в умовах ринку: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.04.01. Львів. 2006. 19 с.
- 16.Волкова Н. І., Бойко В. М. Управління фінансовою стійкістю банківської системи в контексті волатильності фінансового ринку. *«Modern Economics»*. 2021. №27. С, 21-28. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V27\(2021\)-03](https://doi.org/10.31521/modecon.V27(2021)-03).
- 17.Пацула О. І., Наконечна Н.В. Аналіз стійкості банківської системи України у період воєнного стану. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2023. №1. С. 62-67. DOI: <https://doi.org/10.32782/2311-844X/2023-1-9>.
- 18.Національний банк України. URL: https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123698.
- 19.Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент у банку : підручник. Київ : КНЕУ, 2004. 468 с.
- 20.Прасолова С.П. Банківські операції : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2013. 568 с.
- 21.Андрейків Т.Я., Сенищ П.М. , Сивуляк М.М. Суть та значення фінансових ресурсів банку в забезпеченні його стабільності. Підприємництво і торгівля. 2016. URL: http://journals-lute.lviv.ua/journal/20_2017/14.pdf.

- 22.Вовк В.Я. Забезпечення фінансової стійкості банківської системи в умовах кризи. *Фінанси, банки, інвестиції*. 2011. № 2. С. 41–44.
- 23.Халатур С.М., Грабчук О.М. Специфічні риси формування ресурсів банку в умовах агресивного середовища. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 2. С. 38-44.
- 24.Стогній З. Фактори впливу на фінансову стійкість банку / З. Стогній, науковий керівник: Н. Внукова // Молодіжна наука у контексті суспільно-економічного розвитку країни: збірник тез доповідей учасників VII учнівсько-студентської конференції, 7 грудня 2023 р. / за ред. Сукач О.М. Черкаси: Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова, 2023. С. 137-141.
- 25.Корженко, К. А. Підходи до класифікації факторів, що впливають на стійкість банківської установи. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки*. 2015. 12 (1). С.191-195.
- 26.Коваленко В.В. Сучасні підходи до оцінювання фінансової стійкості банків. *Банківська справа*. 2022. № 1-2. С. С. 107- 126.
- 27.Зверяков М.І., Зверяков О.М. Антикризове управління фінансовою стійкістю банку в умовах економічних дисбалансів: монографія. Одеса. : ОНЕУ, 2015. 418 с.
- 28.Яременко О.Р., Беренич А.В. Механізм управління та фактори впливу на фінансову стійкість банку. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 20. С. 918-923.
- 29.Національний банк України. Стратегія «Фінансова фортеця України». 2023. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/strategy>.
- 30.International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards. Basel Committee on Banking Supervision. 1988. 30 р. URL: <https://www.bis.org/publ/bcbs04a.pdf>.
- 31.Зверяков М. І., Коваленко В.В. Банківський капітал: вимоги Базеля III. *Фінанси України*. 2011. № 6. С. 13–23.

32. International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards—A Revised Framework. Basel Committee on Banking Supervision. 2004. 251 p. URL: <https://www.bis.org/publ/bcbs107.pdf>.
33. Kovalenko V., Sheludko S., Radova N., Murshudli F., Gonchar R. International standards for bank capital regulation. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2021. Vol. 1. № 36. P. 35-45. URL: <http://surl.li/ljxzm>
34. A Global Regulatory Framework for More Resilient Banks and Banking Systems. Basel Committee on Banking Supervision. 2010. 77 p. URL: https://www.bis.org/publ/bcbs189_dec2010.pdf.
35. Basel III: Finalising post-crisis reforms. Bank for International Settlements. 2017. 162 p. URL: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d424.pdf>.
36. Basel III: Finalising post-crisis reforms. | Bank for International Settlements. 2017. 162 p. : <https://www.bis.org/bcbs/publ/d424.pdf>.
37. Basel IV’: The Output Floor. /London: PricewaterhouseCoopers. 2018. 4 p. URL: <https://www.pwc.co.uk/financial-services/assets/pdf/hot-topic-basel-iv-the-output-floor.pdf>.
38. Finalising Basel III inbrief. Basel Committee on Banking Supervision. 2017. 9 p. URL: https://www.bis.org/bcbs/publ/d424_inbrief.pdf.
39. ‘DIY Capital’. The Economist. 2012. 8 December. URL : <http://www.economist.com/news/finance-and-economics/21567958-edifice-modern-bank-regulation-comes-under-scrutiny-diy-capital>.
40. High-Level Summary of Basel III Reforms. Basel Committee on Banking Supervision. 2017. 16 p. URL: https://www.bis.org/bcbs/publ/d424_hlsummary.pdf.
41. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України, від 24.02.2022 р. № 2102-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>.

42. Про правовий режим воєнного стану: Закон України, прийнятий Верховною Радою України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1647-14#Text>.
43. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану: Постанова Правління Національного банку України від 24.02.2022 р. № 18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text>.
44. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану: Постанова Правління Національного банку України від 24.02.2022 р. № 22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text>.
45. Про деякі питання діяльності банків України та банківських груп: Постанова Правління Національного банку України від 25.02.2022 р. № 23. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0023500-22#Text>.
46. Про складання та подання фінансової звітності в період запровадження воєнного стану. Постанова Правління Національного банку України від 07.03.2022 № 41. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0041500-22#Text>.
47. Про використання банками хмарних послуг в умовах воєнного стану в Україні: Постанова Правління Національного банку України від 08.03.2022 р. № 42. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0042500-22#Text>.
48. Про діяльність банків у територіальних громадах, що розташовані в районі проведення воєнних (бойових) дій або які перебувають в тимчасовій окупації, оточенні (блокуванні): Постанова Правління Національного банку України від 05.05.2022 № 94. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0094500-22#Text>.
49. Неізнана О. В., Григорук А.А. Сучасні інструменти підтримки фінансової стійкості України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. №39. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1401/1351>.

50. Положення про здійснення оцінки стійкості банків і банківської системи України, Положення затверджене Правлінням Національного банку України від 22.12.2017 № 141(зі змінами та доповненнями». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0141500-17#Text>.
51. Про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України: інструкція затверджена постановою Правління Національного банку України від 24 жовтня 2011 року № 373. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1288-11#n24>.
52. Статистика індикаторів фінансової стійкості. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/methodological_notes_FSI.pdf.
53. Індикатори фінансової стійкості. ССПД Плюс (проєкт). URL: <https://bank.gov.ua/ua/files/jgFCbFeKYGAFbUF>.
54. Здійснення Національним банком України безвиїзного банківського нагляду – новий вектор розвитку. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/SREP_first_results_pr_2019-05-14.pdf?v=4.
55. Про організацію процесу оцінки достатності внутрішнього капіталу в банках України та банківських групах: положення, затверджене постановою Правління Національного банку України від 30.12.2021 № 161. URL: https://ips.ligazakon.net/document/pb21215?an=1&ed=0000_00_00.
56. Стрес-тестування банків як інструмент банківського регулювання URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Stres-testuvannya_bankiv_19-05-2023.pdf?v=4.
57. Огляд банківського сектору, Лютий 2024. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2024-02.pdf?v=7.
58. Доходи та витрати банків України. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>.
59. Згруповані балансові залишки (у розрізі банків). Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>.

- 60.Значення економічних нормативів в цілому по системі. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#2>.
- 61.Індикатори фінансової стійкості. Офіційна сторінка Міжнародного валютного фонду. URL: <https://data.imf.org/regular.aspx?key=63174545>.
- 62.Рейтинг надійних банків України у 2024 році. URL: <https://forinsurer.com/rating-banks>.
- 63.Mind. Рейтинг життєздатності банків – 2024. URL: <https://mind.ua/banks/rating>.
- 64.Нацбанк визначився, кого перевірятиме до кінця року. URL: <https://mind.ua/news/20273443-nacbank-viznachivsysya-kogo-pereviriyatime-do-kincy-roku>.
- 65.Міністерство фінансів України. Рейтинг стійкості банків за підсумками 4 квартала 2023 р. URL: <https://minfin.com.ua/ua/banks/rating/>.
- 66.Financial Club. Визначено переможців рейтингу «Банки року – 2024». URL: <https://finclub.net/ua/banki-roku/vyznacheno-peremozhstiv-reitynhu-banky-roku-2024-prezentatsiia.html>.
- 67.Методика фінансового скорингу банків від YouControl. URL: <https://youcontrol.com.ua/contractor/financial-scoring/method-bank/>.
- 68.Настанови щодо загальних процедур і методологій для процесу наглядового перегляду та оцінки (SREP) і наглядового стрес-тестування. URL: <https://www.eba.europa.eu/activities/single-rulebook/regulatory-activities/supervisory-review-and-evaluation-process-srep-4>
- 69.Aggregated results of SREP 2023. URL: https://www.bankingsupervision.europa.eu/banking/srep/2023/html/ssm.srep202312_aggregatedresults2023.en.html.
- 70.The Banker. Bank of the year Awards 2024. URL: <https://boty.thebanker.com/home?promo=TBBanner&tr=true>.
- 71.The Banker. Top 1000 World Banks ranking. URL: <https://www.thebanker.com/Top-1000>.

72. Joy McKnight. Hungary's MBH Bank tops the list of biggest changes. URL: <http://surl.li/trmwt>.
73. Коваленко В.В. Нова парадигма розвитку вітчизняної банківської системи. *Економічні науки. Серія «Облік і фінанси»: Збір. наук. праць*. Луцький національний політехнічний університет. 2012. Вип. 9 (44). Ч.4. С.166-178.
74. Коваленко В. В. Стратегічні напрями реалізації макропруденційного банківського нагляду та регулювання. *Стратегічні пріоритети*. 2012. № 4 (25). С. 89–97.
75. Group of Thirty. Enhancing Financial Stability and Resilience: Macroprudential Policy, Tools, and Systems for the Future. – October 2010. URL: [http://www.group30.org/images/PDF/Macroprudential Report Final.pdf](http://www.group30.org/images/PDF/Macroprudential%20Report%20Final.pdf).
76. Стратегія макропруденційної політики. URL: file:///C:/Users/admin/Downloads/Strategy_MaP.pdf.
77. Elie Meuleman and Rudi Vander Venet (2022) Macroprudential Policy, Monetary Policy, and Euro Zone Bank Risk. URL: <https://www.ijcb.org/journal/ijcb22q4a7.htm>.
78. Nyati, Malibongwe Cyprian, Paul-Francois, Muzindutsi, & Christian Kakese Tipoy (2023). Macroprudential and Monetary Policy Interactions and Coordination in South Africa: Evidence from Business and Financial Cycle Synchronisation. *Economies*, 11(11), 272. DOI: <https://doi.org/10.3390/economies11110272>.
79. Çelik, Mahmut, & Ayla Ogus Binatlı (2022) How Effective Are Macroprudential Policy Instruments? Evidence from Turkey. *Economies*, 10(4), 76 <https://doi.org/10.3390/economies10040076>.
80. Andrikopoulos, A., Chen, Z., Chortareas, G., & Li, K. (2023). Global economic policy Uncertainty, gross capital Inflows, and the mitigating role of Macroprudential policies. *Journal of International Money and Finance*, 131, 102793. <https://doi.org/10.1016/j.jimonfin.2022.102793>.

81. Міщенко В.І., Міщенко С.В. (2017). Розвиток механізмів координації грошово-кредитної та бюджетної політики в умовах подолання наслідків банківської кризи. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 1 (22), 423-431. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fkd_2017_1_52.
82. Національний банк України (2024). Офіційний веб-сайт - Офіційний сайт. URL: [//bank.gov.ua/ua/statistic](http://bank.gov.ua/ua/statistic).
83. Міністерство фінансів України (2024). Офіційний веб-сайт – Офіційний сайт. URL: <https://index.minfin.com.ua>.
84. Пузирьова П. В., Марциновський В.В., Свиридов А.О. Сутність та значення макропруденційної політики у фокусі фінансової стабільності України. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2023. № 7-8 (266-267). С. 5-11.
85. Жердецька Л.В., Антонюк А.І. Методичні підходи до оцінки інструментів макропруденційної політики, що пов'язані з кредитуванням. Проблеми системного підходу в економіці. 2020. Вип. 1 (2). С. 67-74.
86. Cappelletti, Giuseppe & Dimitrov, Ivan & Naruševičius, Laurynas & Le Grand, Catherine & Nunes, André & Podlogar, Jure & Röhm, Nicola & Ter Steege, Lucas, 2024. "2023 macroprudential stress test of the euro area banking system," Occasional Paper Series 347, European Central Bank. URL: <https://ideas.repec.org/p/ecb/ecbops/2024347.html>.
87. Про деякі питання діяльності банків України та банківських груп: Постанова Національного банку України від 25.02.2022 № 23. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0023500-22#Text>.
88. Про плани відновлення діяльності банків України та банківських груп: Положення, затверджене Правлінням Національного банку України від 18.07.2019 № 95. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0095500-19#Text>.
89. Коваленко В. В., Крухмаль О.В. Оцінка фінансової стійкості банківської установи для розробки антикризової стратегії її діяльності. Актуальні проблеми економіки. 2007. № 12. С. 95-108.

- 90.Регуляторні кроки для зменшення впливу кризи на фінансовий сектор банківського регулювання. URL: https://www.bankingsupervision.europa.eu/banking/srep/2023/html/ssm.srep202302_aggregateresults2023.en.html.
- 91.Про систему гарантування вкладів: Закон, прийнятий Верховною радою України від 23.02. 2012 № 4452-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17#Text>.
- 92.Плани відновлення банків в Україні. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Plany_vidnovlennya_bankiv_v_Ukrayini_19-05-2023.pdf?v=4.
- 93.Про плани відновлення діяльності банків України та банківських груп: положення, затверджене Постановою Правління Національного банку України від 18 липня 2019 року №95. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0095500-19#Text>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А 1

Система індикаторів щодо відновлення діяльності банків

Групи індикаторів	Кількісні показники	
	мінімально необхідний перелік показників	додаткові показники
Показники капіталу	Нормативи капіталу Буфери капіталу	Розмір статутного капіталу. Співвідношення нерозподіленого прибутку та фондів, що формуються за рахунок прибутку, до регулятивного капіталу
Показники ліквідності	Нормативи ліквідності	Непередбачені відпливи коштів клієнтів у значних сумах. Інструменти моніторингу для оцінки ризику ліквідності. Коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR). Вартість фінансування. Середня строковість фінансування.
Показники прибутковості	Рентабельність активів. Рентабельність капіталу	Чиста процентна маржа. Чистий спред. Співвідношення операційних витрат до операційних доходів. Значні втрати внаслідок шахрайств
Показники якості активів	Співвідношення суми непрацюючих активів до загальної суми активів, за якими оцінюється ризик. Темпи зростання непрацюючих активів. Значні втрати внаслідок дефолту великих боржників/контрагентів. Співвідношення загального обсягу резервів до загального обсягу непрацюючих активів	Співвідношення суми непрацюючих активів/реструктуризованої заборгованості до регулятивного капіталу. Суттєва концентрація непрацюючих кредитів в галузевих/регіональних сегментах
Показники ринкових умов	Зниження кредитного рейтингу банку (зовнішнього/внутрішнього). Кредитний дефолтний своп (CDS spread). Зміна ціни акцій	Коливання курсів іноземних валют. Зміна відсоткових ставок, цін за інструментами, що містяться в торговій книзі банку

Продовження табл. А

Групи індикаторів	Кількісні показники	
	мінімально необхідний перелік показників	додаткові показники
Показники макроекономіч- них умов	Темпи зростання реального валового внутрішнього продукту. 2. Кредитний дефолтний своп суверенів.	Індекс споживчих цін. Індекс реальної заробітної плати. Рівень безробіття. Облікова ставка Національного банку. Офіційний курс гривні до іноземних валют. Зниження суверенного кредитного рейтингу.

Джерело: [88] .